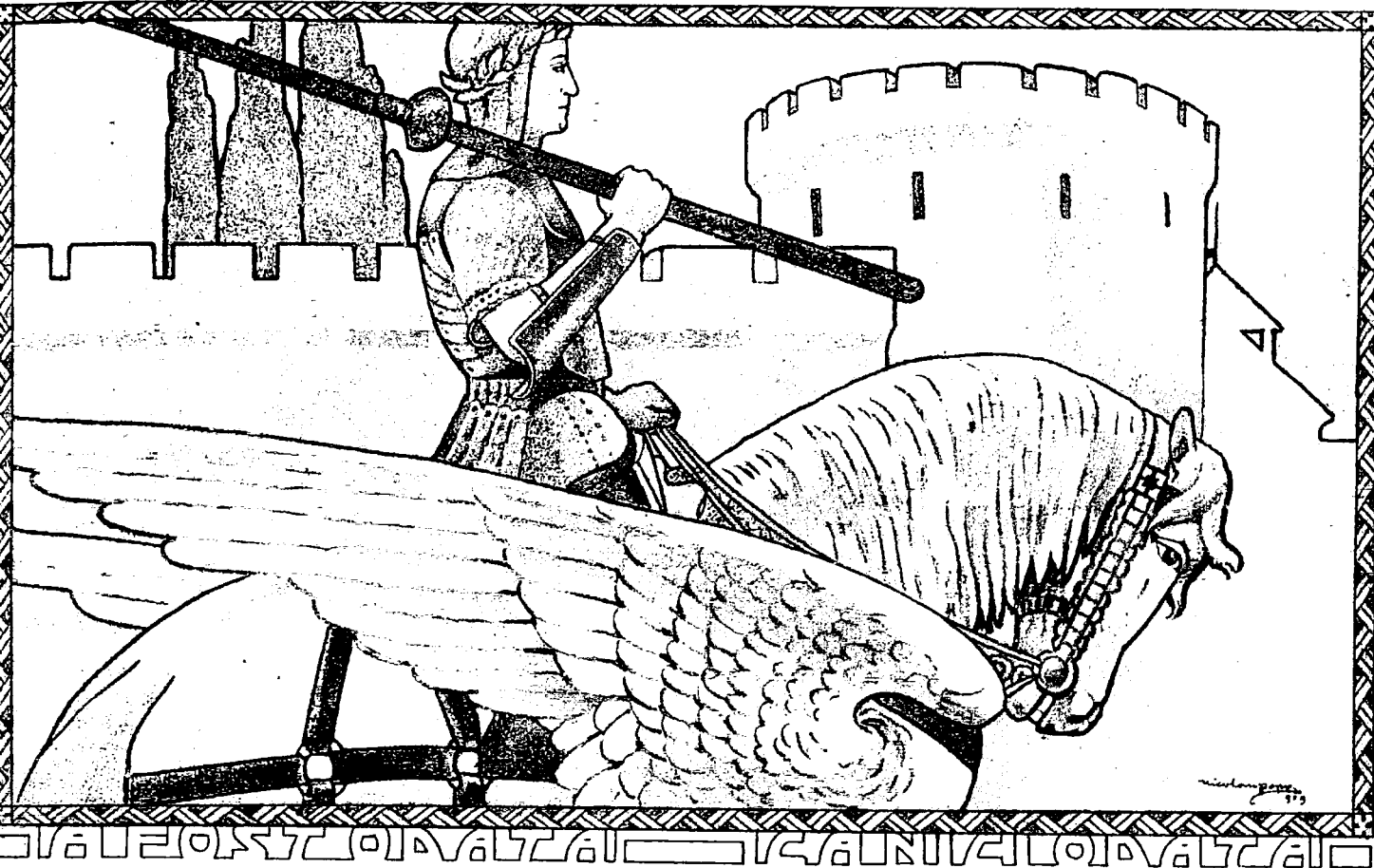

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Anul IX.

Nr. 3.

SUMARUL:

I. U. Sořicu . . . . . Căntece (poezie).
E. Lovinescu . . . . . Cine eră? Comedie într'un act.
C. Ardeleanu . . . . . În Nirvana (poezie).
I. Sân-Giorgiu . . . . . Amurg pe munți (poezie).
Gh. Tulbure . . . . . Biserica ortodoxă română din Oradea-
mare.
I. Gorun . . . . . Salcâmul.
Aurelia Pop . . . . . Prin negura viselor... (poezie).

Poporanismul. — O anchetă literară. — Răspunsul d-lui Ioan
Ciocârlan.
Anonymus . . . . . Notițe cu creionul: † Adelina Tăs-
lăuanu n. Olteanu.
Cronică: . . . . . Coperta. Creangă și poporul. Asociația
din Arad. Reviste săptămânale (G.
B.-D.). — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Biserica gr.-or. din Oradea-mare. Iconostasul bisericii gr.-or. din Oradea-mare. Isus în grădina Getsimani;
Adormirea Născătoarei de Dumnezeu (picturi din interiorul bisericii gr.-or. din Oradea-mare).

Sibiu, 1 Februarie 1910.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUAORI PE LUNĂ

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lux . . . . . 20 cor.
6 luni . . . . . 6 " " " " . . . . . 10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . . . 25 cor.
6 luni . . . . . 8 " " " " . . . . . 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cărți mai nouă din depozitul lui W. Krafft, Sibiu.

===== Aduas la catalogul librăriei. =====

Alexandrescu, D., **Cunoașterea boalelor la animale și vindecarea lor**, cu mai multe figuri în text. 2.50.
Balzac, H., **Moș Goriot**, roman. Traducere de R. Baltag. 2.—.
Bârseanu, I., **Rapsodii și balade**. 1.50.
Basme din toate ținuturile românești 1.90.
Björnson, B., **Synnöve Solbakken**. Traducere de D. N. Ciotori. 1.50.
Cantemir, D., **Descrierea Moldovei**, cu o notiță introductivă, note explicative, un portret și o hartă de M. Nicolescu. 1.90.
Cerna, P., **Poezii**. 2.—.
Cosciuc A., **Nutrirea animalelor de casă**. Op. premiat cu 6 ilustrații în text. 1.50.
Eminescu comemorativ. Album artistic-literar întocmit de O. Minar. 3.50.
Gogol, N., **Tarass Bulba**, nuvelă tradusă din franțuzește de Gr. Tăușan. 1.50.
Hauff, W., **Cerșetorea dela podul artelor**, nuvelă tradusă de D. I. Ricard. —.60.
Lovinescu, E., **Critice**. Vol. I.: Eminescu, Caragiale, M. Sadoveanu, O. Goga ș. a. Fantazii asupra criticii și literaturii, etc. 3.—.
Mantegazza, P., **Arta de a se însură**. Traducere din italianește de D. N. Proncu. 1.60.
Nădejde, S., **Din lume, pentru lume**. Povestiri din popor. 2.—.

Negru, D., **Cum ne naștem? Cum trăim? Cum murim?** Știință popularizată. Cu o prefață de Dr. V. Babeș. 2.—.
Petőfi, A., **Funia călăului**. Traducere de R. D. I. și Gh. Constantin. 1.—.
Poezii populare din toate ținuturile românești. 1.90.
Pop, O., **Povești hazlii**. 1.50
Popa, N., **Numai în cruce este mântuire**. Șapte predici pentru postul mare de M. P. Prattes, trad. din limba germană. 1.80.
Radulescu-Niger, N. G., **Gelozie**, roman. 1.80.
— **Jertfă**, novellă. 1.50.
Raicoviceanu-Fulmen, E., **În treacăt**, schițe și impresii. 1.—.
Saint-Pierre, Bernardin de, **Coliba indiană**, nuvelă. —.50.
Sienkiewicz, H., **Fără credință**, roman tradus de S. Nădejde. 3.—.
— **Prin foc și sabie**, roman cu ilustrații, tradus de S. Nădejde. Vol. I 1.75; vol. II 1.50.
— **Să-l urmărim!** roman din timpul vieții pamântești a Mântuitorului Hristos. 1.—.
Tolstoi, C., **Un vis de fericire**, nuvelă. —.30.
Volkelt, I., **Arta, morala și cultura**. Cercetare filozofică trad. din limba germană de H. Petra-Petrescu. —.45.
Zévaco, M., **Dragoste și eroism**, roman istoric. Vol. I 2.—; vol. II sub presă.

Catalogul gratis și franco.

EUGEN FARZE

Cântece.

I.

Tu domn îmi ești și tată,
Dar nu ți-am cerut aur,
Nu ți-am cerut pe frunte,
Nemuritorul laur.

A fost destul o rază
Din ochii ei de foc
Să-mi lumineze 'n suflet
Seninul meu noroc.

Atât... Și greul vieții
Cucernic l'oi primi. —
Tu să mă cerci, Părinte,
Dar nu mă umili!

II.

Nu vreau prietenia
Cu ceice au în mână
A neamurilor soarte. —
Eu nu cunosc stăpâni.

Stăpân sunt eu pe mine
Tovarăși — ochii tăi
Spre soare, spre lumină
Îndreaptă pașii mei.

Nici glorie eu nu vreau
S'o dea, de vor, la morți. —
Ce glorie-i mai mare
Ca dragostea ce-mi porți?

III.

Sărac așa cum ziceți
Și fără nici o stea,
Dar cine-i domn pe-o lume
Frumoasă ca a mea?

Obscur, fără de nume
Pierdut în veșnicie,
Dar cui îi rîd în cale
Doi ochi frumoși ca mie?

Și dorul și avântul
Îl știu și-l înțeleg. —
O, nu-mi dau eu comoara
Pe cerul vostru 'ntreg!

I. U. Soricu.

Cine eră?¹⁾

Comedie într'un act.

Persoanele:

Dinu Streiu, avocat.

Mili Streiu, nevasta lui.

Matei Runcu, magistrat.

Nicu Marian, cetățean, vecin al lui Streiu.

Scena I.

Acțiunea se petrece într'un orășel de provincie. Dimineața, în biroul lui Dinu, care e adâncit în hârtii. Mili intră cu cafeaua cu lapte.

Mili. Ți-am adus cafeaua, Dinule.

Dinu. Pune-o pe birou și zi-mi bună dimineața.

Mili. Iată ți-am pus-o (vrea să plece).

Dinu. Ce, pleci?

Mili. La ce aș mai rămâne?

Dinu. Să-mi dai o sărutare, de dimineață.

Mili. Nu.

Dinu. Ești supărată? Ți-am făcut ceva?

Mili. Da.

Dinu. Atunci vorbește.

Mili. Începutul e greu.

Dinu. Începe cu ce-ți vine mai întâi.

Mili. Dacă aș începe, ți-ar părea rău.

Dinu (râzând). Atunci taci!

Mili (isbucind). Nu, n'o să tac. Dinule, spune drept unde ai fost astă noapte?

Dinu. Aici, în birou.

Mili. Cum în birou?

Dinu. Am dormit pe canapea. Nu e întâia oară. M'ai așteptat poate?

Mili. Firește. Te-am așteptat cetind o carte. Am auzit bătând două la Adormire, și tu tot nu veniseși.

Dinu. Am venit după aceea.

Mili. Se și potrivește! Dacă ți-aș fi spus că te-am așteptat până la trei, ce-ai fi răspuns?

Dinu. N'aș fi crezut. M'am întors după două, dar nicidecum după trei.

Mili. Cetesc în ochii tăi că nu spui adevărat. N'ai dormit acasă.

Dinu. Nu vezi așternutul desfăcut?

Mili. Spune-mi, Dinule, unde ai fost?

Dinu. Am fost la Intim, ca să mă întâlnesc cu Vergu. Azi am procesul moștenitorilor Ganov; Vergu apără pe Evrei și voiam să mă înțeleg cu dânsul ca să nu mai amâne mereu. Aș vrea să pun mâna mai repede pe cele două mii de lei cât mi se cuvin. Uite, intrăm în vară, și n'ar fi rău să avem ceva bani puși la o parte pentru Sinaia. Vergu n'a voit însă cu nici un chip.

Mili. Și pentru asta n'ai dormit acasă?

Dinu. Ți-am spus c'am dormit în birou; uite așternutul. Am stat cu Vergu numai până la două.

Mili. Dacă l'oi întrebă pe Vergu?

Dinu. Poți să-l întrebi.

Mili. Te-ai înțeles atunci cu dânsul.

Dinu. Când aș avea de gând să-mi înșel nevasta, n'aș mai spune-o nimănui. — Din vorbă în vorbă am ajuns până la ora două și atunci ne-am despărțit, mergând fiecare acasă. Eră prea târziu ca să mai trec pe la tine; lampa eră stinsă. Am pus urechea la ușă și am auzit respirația ta ușoară și liniștită. N'am voit să-ți tulbur somnul și am trecut în birou. Asta e toată taina. Te-am împăcat?

Mili. Dinule, Dinule, nu cred nici o vorbă din ce mi-ai spus!

Dinu. Nu ți-am spus decât adevărul.

Mili (isbucind). Ce-ai zice tu dacă ți-aș mărturisi c'am lipsit și eu astă noapte de acasă, sau c'am primit pe cineva la mine?

Dinu (râzând). Aș zice: Să-ți fie de bine!

Mili. Ai zice tu asta?

Dinu. Adecă, n'aș spune nimic, pentru că n'aș crede nimic. Nu te prind astfel de glume.

Mili. Ai crede numai decât că e o glumă?

Dinu. Firește! (Tăind). Și apoi eu nu sunt gelos.

Mili. Pentru că n'o merit?

Dinu. Nu pentru asta, ci pentru că nu sunt. Așa e felul meu. Și apoi încă ceva: prea sunt sigur de tine (râzând). M'ai învățat rău. M'ai deprins să nu te atingă nici o bănuială. Ai

¹⁾ Înainte de a publica acest act mi s'a atras luarea aminte că subiectul lui se aseamănă intru câțva cu un epizod din piesa *Patrie!* în cinci acte a lui Sardou. Am simțit datoria de a o aminti aici în notă, pentru acei ce ar avea răgazul să cerceteze mai de aproape această asemănare.

fost totdeauna la adăpost și curată de orice clewetire. Cum ți-ai închipul deci c'aș putea crede ceva? E greu până ce ne facem o părere, c'apoi o schimbăm cu anevoe.

Mili. Așa dar nu ți-ai închipul-o niciodată?

Dinu. Niciodată.

Mili. Și cu toate astea, așa e.

Dinu. Încă odată, să-ți fie de bine! O astfel de glumă nu se potrivește în gura ta.

Mili. Dacă ai fost acasă, de ce nu spui că nu se putea, deoarece ai fi prins de veste?

Dinu. Pentrucă n'ar fi fost nici spre cinstea ta, nici spre cinstea mea să te apăr așa.

Mili. Va să zică ești sigur de mine?

Dinu. Da.

Mili. Și nu-ți închipui că m'ai putea supără?

Dinu. Pentruce?

Mili. Pentrucă dacă sunteți siguri de o femeie, o și părăsiți pentru altele mai puțin sigure... Unei femei îi place să se știe totdeauna păzită, căci nu păzești niciodată decât ceea ce are un preț mare. Socoteala asta nu ți-ai făcut-o niciodată?

Dinu. Niciodată.

Mili. Rău ai făcut.

Dinu. Pentruce?

Mili. Cu femeile trebuie să vezi ca dânsle.

Dinu. Cu altele poate. Dela femeia mea cer însă să vadă ca mine și să arate mai mult bun simț. La ce mi-ar fi folosit cinci ani de căsnicie senină, dacă aș mai avea bănuiele?

Mili (nervoasă). Ai merită totuș să fii sgu-duit din liniștea asta.

Dinu. Nu încercă. Firea omului nu se schimbă atât de lesne. Sunt încrezător, și nu-mi pare rău. Mă simt foarte bine și așa...

(Se aude o bătaie în ușă).

Dinu. Bate cineva în ușă, ori mi se pare?

Mili. Da. Poftește să intre.

Dinu. Intră! (Intră Matei Runcu).

Scena II.

Runcu. Sărut mâna madam' Streiu. Bună dimineața, Dinule. Te hărnicеști pentru proces?

Mili. Bună dimineața. Pofțim șezi.

Dinu. Sănătos? voinic? Ia loc. Ce te-a adus pe la mine?

Runcu. O mică afacere.

Mili. Afaceri, afaceri, totdeauna numai afaceri! Atunci vă las. Sunt de prisos.

Runcu. Nu-i nici o taină. Putem stă cu toții.

Mili. Nu mă pricep de loc în afaceri. Mă duc.

Dinu. Dacă vrei, rămâi, Mili.

Mili. Vă tulbur. Trebuie să-mi văd și de ale casei. Dimineața e mult de lucru. La revedere, domnule Runcu. Sărutări lui Tauți.

Runcu. La revedere și sărut mâna. Mulțumesc, mulțumesc.

Scena III.

Dinu. Vrei o țigară?

Runcu. Nu, dimineața nu fumez niciodată. Îmi face rău. După amiază altceva; sorb fumul.

Dinu (făcându-și țigara). Eu oricând și oricât de mult.

Runcu. Ești grăbit, Dinule?

Dinu. Nu prea.

Runcu. Oricum, să încep. Am venit la tine atât de dimineață ca prietin, numai ca prietin.

Dinu (bătându-l pe umăr). Cred și eu!

Runcu (puțin atins). Nu și altminteri.

Dinu. Cum altminteri?

Runcu (insinuant). De pildă ca judecător de instrucție.

Dinu (înmărmurit). A! Brr! Să te auzim!

Runcu (revenindu-și). Nu mi-o luă în nume de rău. Nu m'ai înțeles.

Dinu (comic). Vorbește, vorbește căci îmi dai fiori.

Runcu. Mai întâi un lucru. (Cu o privire fină). Știi de sigur noutatea?

Dinu. Care noutate?

Runcu. Moartea lui Vergu.

Dinu. Ver... Ver-gu! Ce stai de vorbești... (Privindu-l lung). Cum de glumești așa, Matei?

Runcu. Crezi tu că am trecut atât de dimineață pe la tine pentru a glumi și încă în astfel de împrejurări dureroase?

Dinu. Care Vergu? ce Vergu? de care Vergu vorbești, frate?

Runcu. Iorgu Vergu, avocatul, a fost găsit mort într'un lac de sânge în colțul Mantului...

Dinu. Cu neputință. Aseară am fost cu dânsul.

Runcu. La Intim, știu.

Dinu. De unde știi?

Runcu. Ați plecat apoi împreună.

Dinu. Înc'odată de unde știi?

Runcu. Toată lumea v'a văzut; toată lumea vorbește. Ai venit la Intim la ora zece, ai

cerut un ceai și pe urmă ai stat retras într'un colț, cetind ziarul *Epoca*. nu așa? Vezi. Vergu a venit ceva mai târziu, s'a dus de-a dreptul spre tine, ca și cum l-ai fi așteptat. Ați vorbit cu aprindere despre procesul moștenitorilor Ganov și nu vă înțelegeați; astăzi trebuiați să pledați unul împotriva celuilalt. La miezul nopții ați ieșit apoi...

Dinu. La două.

Runcu. Nu. La miezul nopții.

Dinu (învins). Ai dreptate; dar asta între noi. Am apucat să spun lui Mili c'am ieșit dela club la două din noapte. N'ai să-mi faci vre-o încurcătură?

Runcu. I-ai spus că la două? (Tăind). Nu cer lămuriri, cari nu mă privesc.

Dinu. Înc'odată de unde le știi toate așa de bine?

Runcu. E firesc. Am trebuit să reconstituim noaptea crimei. Ai ieșit așadar pe la miezul nopții cu dânsul; ați aprins o țigară și în loc să apucați pe Strada mare, ați cotit la dreapta pe stradela Aurorii. V'ați oprit în colț, unde ați vorbit câteva minute. Tu ai strigat în gura mare: „Asta e o mișelie!“ Apoi v'ați adâncit în noapte. Așa e?

Dinu. Așa. Dar cine ți-a spus?

Runcu. Gardistul. Până acum toate bune. Rămâne să ne spui ce-a fost pe urmă.

Dinu. Am mers poate o jumătate de ceas. Vergu apără în proces pe Evrei, și are ordin să amâne mereu procesul. Știu ei bine că tot o să plătească partea lui Ganov — banii sunt și consemnați, — dar vor să se răzbune, amânând executarea definitivă. Atunci am zis că purtarea Evreilor e o adevărată mișelie.

Runcu. Și nu s'a supărat?

Dinu. A cam luat-o asupra lui, dar apoi s'a liniștit.

Runcu. Și pe urmă?

Dinu. Cum îți spun, ne-am despărțit, îndreptându-ne fiecare pe unde ne eră nevoia.

Runcu. Vergu a luat-o spre colțul Mantului, mergând acasă. Poate c'a fost înainte și pe alt undeva, și pe urmă a trecut pe la Mantu. La ora unu jumătate a fost isbit de un pumnal în spate. Ceasornicul lovindu-se de piatră, s'a oprit la ora asta. Criminalul l-a luat apoi în brațe și l-a așezat pe bancă, cu fața în jos, ca și cum ar dormi. Încolo l-a lăsat neatins;

în buzunar vre-o șaptezeci de lei, pe deget inelul cu diamante. Nu poate fi vorba de o crimă a cărei pricină ar fi furtul.

Dinu. Atunci, care altul?

Runcu. Răzbunarea sau cearta.

Dinu. Dintr'o ceartă, un omor? Cam greu.

Runcu. Se poate întâmpla. Am avut de instruit atâtea cazuri de omor dintr'o ceartă de nimic!

Dinu. Și ai vre-o presupunere?

Runcu. Încă nu. De aceea am venit la tine. Tu care ai petrecut seara cu Vergu poate că ai presupuneri mai întemeiate.

Dinu. Nici una. Ce s'a petrecut între mine și dânsul ți-am spus. Atât a fost și nimic mai mult. Ce s'a întâmplat mai târziu, mi-i tot atât de necunoscut ca și ție.

Runcu. Unde v'ați despărțit?

Dinu. În capul stradelei Aurora.

Runcu. Încotro ți-a spus că merge?

Dinu. Acasă.

Runcu (repede). Iar tu?

Dinu. Eu? Unde am voit. Nu-i vorba despre asta.

Runcu. Ba e vorba și de asta.

Dinu (luminat deodată, isbucnind). Ascultă, Matei, cât m'ai întrebat lucruri ce-ți puteau fi de vreun folos pentru instrucția ta, ți-am răspuns cu bunăvoință. Mi se pare însă că acum te amesteci în ceea ce nu te privește, și nu ți-o pot îngădui. Nu mă iei drept asasinul?

Runcu. Firește că nu! Nu te supără.

Dinu. Nu înțeleg să mă întreb unde m'am dus eu apoi. Poate acasă, poate aiurea. E un lucru ce mă privește numai pe mine și oricum e foarte gingaș.

Runcu. Ți-am spus că ți-am călcat pragul casei ca prietin, numai ca prietin și nu altminteri. Prin urmare nu te supără, când te întreb prietinește, unde ai fost după ce te-ai despărțit de Vergu. Răspunzându-mi, te pui la adăpostul unor mici neplăceri ce ți-ar putea veni dela alții și nu dela mine.

Dinu. De ce neplăceri vorbești?

Runcu. Lumea e rea. Ea ar putea răspândi oarecare răutăți. Poate c'a și început.

Dinu (râzând). Vorbește lumea c'am ucis pe Vergu?

Runcu. Nu tocmai asta, dar în curând nu va fi departe. E în stare de multe neghiobii.

Potrivirile ciudate ajung presupuneri, și presupunerile ajung siguranță. Așa e lumea, n'ai ce-i face! Eram odată, într'un orașel de munte, unde un prietin al meu se îmbolnăvi ușor. Ieșind în stradă o spusei cuiva. Asta la rândul lui istorisî că prietinul e greu bolnav; ceva mai târziu un altul văzuse pe geam cum îi țineau luminarea; curând după aceea un altul aduse vestea c'a și murit. Și pecând toată lumea se întrebă dacă-l vor îngropa acolo, sau îl vor duce la București, de unde eră, mortul se ivi sănătos în zarea drumului.

Dinu. Vino mai repede la țintă.

Runcu. Trebuie să tăiem din rădăcină această vorbărie zădarnică, care s'ar putea răspândi și prin ziare, unde ai și dușmani. Să stabilim deci ceva ce se cheamă un....

Dinu... Un alibi? Asta niciodată!

Runcu. Nu te speria de cuvânt. Nimeni nu te bănuiește; dar lumea e lume. Imprejurările, în care te-ai despărțit de Vergu ar putea părea ciudate. Mie, nu, dar altora. La ce ne-voe deci să lăsăm pe alții să clevească, când putem pune capăt răutăților cu un singur cuvânt?

Dinu (glacial). Niciodată!

Runcu. Îți cer prietinește să spui acest cuvânt; să spui, unde ai fost după ce te-ai despărțit de Vergu? Nimeni nu te va tulbura apoi cu cea mai mică presupunere. Gândește-te că intră în joc liniștea ta și a familiei tale.

Dinu. Mă cunoști prea puțin, Matei. N'ași putea da seamă nimănui de ceeace fac sau nu fac, — mă înțelegi, nimănui. Am mândria asta. Stăruința ta e de prisos. Mi s'ar părea nedemn de mine să am aerul că mă desvinovățesc. Dacă sunt învinuit de ceva, s'o știu și eu mai întâi. Atunci vom vorbi.

Runcu. Ți-am spus de atâtea ori, că te întreb numai prietinește și în folosul tău, pentru a te pune la adăpostul altor neplăceri mai mari. Tu te încapăținezi într'o mândrie rău înțeleasă, care n'are nici un rost față de mine. Am altfel de sentimente decât crezi. Prin urmare —

Dinu. Nimic, nimic! E cel din urmă cuvânt al meu. De-am fost acasă sau aiurea pe mine mă privește. Ia-o cum vrei. Nu mă pot desvinovăți de ceeace nu m'a învinuit

nimeni. E limpede. Când mă vei învinui tu, se schimbă lucrul! Mă vei chema la instrucție, și voi răspunde cum voi crede de cuviință. Până atunci îmi pare neobicinuită purtarea ta față de mine, care mă atinge în drepturile mele de om liber pe mișcările și faptele lui.

Runcu. N'o lua în nume de rău.

Dinu. O iau cum e. Nu vei afla niciodată ce-am făcut aseară. Și asta din demnitate.

Runcu. Ai să-ți schimbi părerea.

Dinu. Niciodată.

Runcu. Nu ești pe drumul cel bun.

Dinu. Mă privește.

Runcu. Sunt mai în măsură să știu ce e bine și ce e rău.

Dinu. Nu ți-o recunosc...

(Intră fără să bată Nicu Marian, vecinul lui Dinu. E îmbujorat la față și infuriat).

Scena IV.

Marian. Ai auzit, domnule Dinu? Cine ar fi crezut, domnule Dinu! (zărind pe Runcu) Bună ziua, domnule Runcu. Așa de dimineață?

Runcu. Bună ziua. Cum vezi.

Dinu. Ce e, domnule Marian?

Marian. Auzi neobrazare la Grecu'! Ei, apoi să nu-l legi la butuc și să-i numeri douăzeci pe-o parte? Ba, că nu! Și apoi pe cealaltă.

Dinu. Ce ți s'a întâmplat, omule? Stai puțin. Uite, așează-te pe scaun și răsuflă nițel.

Marian. Ași bea un pahar de apă.

Dinu. Iată. Bea. (Îi varsă).

Marian (ștergându-se pe frunte). Mi-i mai bine. Da' așa neobrazare n'am pomenit în vieța mea! Eră să mi-l apuc de guler pe Grecu' dracului!

Dinu. Care Grec? de ce Grec vorbești?

Marian. De Viropol, Domnule Dinu. Viropol, căteaua.

Dinu (râzând). Ei și ce face „căteaua“?

Marian. Ce să facă: latră, că de ce e cătea!

Dinu. Toate bune. Acum vorbește să te înțelegem și noi.

Marian. Cum să încep?

Dinu. Și d-ta te încurci la început?

Marian. Nu, da' să vezi. Ieșind dimineața, am trecut pe dinaintea cafenelei, la Spiridon,

știi d-ta, că mă duceam la un negustor, care trebuia să-mi trimeată niște lemne, de nu mi le-a mai trimes. În cafenea lume multă; toți vorbesc, toți dau din mâni. Ce să fie asta, îmi zic, așa de dimineață și atâta lume? Să intru!.. Intru. Toți tac un moment, apoi par'că-și fac din ochi și-și dau cu cotul. Apoi începe fiecare să vorbească... Bietul Vergu, așa i-a fost scris să-și lase nevasta și patru copilași orfani. Că de el vorbeau. N'a murit el când s'a îmbolnăvit de tifos, știi, în postul Sântă Măriei, și acum iată că s'a dus deodată. Și m'am gândit ce-i vieața. Ce-i vieața, domnule Dinu! Ia un mare nimic, zău, un mare nimic! Și ne mai chinuim cu fel de fel de griji. Nu face. Și mi s'a înăcrit sufletul deodată. Și mi-am zis: ei, Mariane, pentru cine strângi bani tu? pentru cine agonisești? pentru cine alergi iarșa în frig și vara în soare? Copii n'ai. Femeie n'ai. Te poate gâtul cineva în pat. Și pe urmă? Unde se duce banul tău? cine-ți poartă numele mai departe. Ai să mă pețești, domnule Dinu. Cam târziu, da' tot e vreme. Patruzeci de ani bătuți...

Dinu. Fii fără grijă. Te pețesc, domnule Marian. Îți găsim noi o fată pe gustul d-tale. Să aibă și ceva bani. N'ai nevoie, dar oricum femeia trebuie să aducă ceva în casă.

Marian. Să cânte și din pian.

Dinu. Și din pian. — Dar istoria cu Grecul?

Marian. A, da, cu Grecu'. Ce neobrăzare! Așa neobrăzare n'am pomenit în vieața mea. Gândindu-mă la ce-i vieața, ies din cafenea pe uliță, că mă duceam la un negustor de lemne, cum ți-am spus. Când bag de seamă că Grecu' se ține după mine: „Și așa, frățicule, a murit și bietu' Vergu“ zice el; „a murit“ zic eu. Tac eu, tace el. Apoi iarăși: „și așa, frățioare, a murit și bietu' Vergu“ zice el. „A murit“ zic eu. — „Și nu spui nimic, frățicule“, zice el. — „Ce să spun, chir Viropol? Nimic“. Adecă aș fi avut eu multe de spus, da' nu făcea să le spun unui Grec nesuferit. Duce-s'ar mai bine la Lefsina, că de acolo-i! A, nu știi istoria? Când ți-o spune-o ai să leșini de răs. Grec venetic, îl știe și domnu' State, de când s'a pripășit pe la noi. Să tot fie zece ani, mai mult nu..

Dinu. Ei și ce-a mai zis Grecul?

Marian. Grecu' zice iar: „a murit și bietu' Vergu“. — Bine, Grecule, mă întorc eu; — „a murit, nu zic nu, da' de ce tot mi-o spui ca și cum l-ași fi omorât eu“. Da' Grecu' se întoarce și el, șiret „oare cine să-l fi omorât? Dușmani nu-i cunosc! poate-i cunoști d-ta, frate Marian?“ Adecă eu frate cu Grecu'! Ptiu, de Grec! — „Nici eu nu-i cunosc“, zic eu. — „Ba-l cunoști“, zice el. — „Pe cine, mă rog“, mă răstesc eu. Grecu' speriat: — „Nu zic eu, lumea zice că eră rău cu vecinu' d-tale“. — „Care vecin?“ zic eu. Grecu' se 'ngălbeni. — „Cu domnu' Dinu Streiu, dela moștenirea lui Ganov. Tot o să piardă Jidanii, da' numai să facă necaz oamenilor. Pe bătrân l-au ucis cu zile, că știi d-ta, domnule Dinu, mai bine ca mine. Acum nu lasă 'n pace nici pe bieții băeți, c'asa-i țara asta nenorocită, că, zău așa, domnule Dinu, par'că-i dat ca străinul să-și bată joc de noi!“ Mă întorc iar la Grec: — „Ascultă, Grecule, zic, ce are a face domn' Streiu cu bietu' Vergu. Cum de sari dela unu' la altu'. Vorbește mai răspicat“. Și Grecu' cu ochii 'n jos: — „Cum nu știi ce vorbește lumea? zice, huește cafe-neaua, frățicule, crede-mă! Cine așteptă aseară la Intim pe Vergu? Dinu Streiu. Și au stat într'un colț de-au șopotit, certându-se până la miezu' nopții. Și apoi au ieșit pe uliți și Dinu zice „Asta e o mișelie!“ iar Vergu zice „Mișel ești tu“. Și atunci Dinu, plici o palmă și Vergu plici altă palmă și plici și plici și plici, până ce Dinu zice: „Hai, să facem pace, frate Vergule. Adecă la ce ne-am bate noi pentru niște Jidani. Să facem pace“. Și Vergu zice: — „Să facem pace, Dinule. Eu totdeauna am ținut la tine“. Și-au dat mâna și s'au sărutat. Da' pace prefăcută, frate Marian, zău, că pace prefăcută“. — Și iar mă uit la el crunt și Grecu' dă iar îndărăt: — „Nu zic eu, lumea zice. Un ceas după aceea Vergu fû ucis, la colțul Mantului. Ciudat, frate!“ — „Ia-n ascultă, Grecule, zic eu, d-ta ai fost față la tot ce spui?“ — „Nu, ferească D-zeu“, zice el. — „Atunci de unde le știi așa de bine?“ zic eu. — „Toată lumea vorbește la cafenea“, zice el. — „Va să zică d'aia au tăcut cu toții, când am intrat în cafenea, că mă știe lumea prietin cu d-ta, domnule Dinu, de, om de-a casei și n'au îndrăznit în fața mea să

te vorbească de rău. Și cine vorbește la cafenea?" zic eu. — „Toată lumea," zice el. — „Așa, atunci hai să mergem îndărăt". Și s'a îngălbenit Grecu', da' n'a avut încotro. Și ne-am întors. Intrăm în cafenea. Lumea iar tace. — „Domnilor, zic eu, chir Viropol zice că bănuiești pe domnu' Dinu Streiu c'a ucis pe Vergu. E vreunul din d-voastră care zice că-i așa?" Atunci Alexici, ăla ciupitu de vărsat că frate-său e la o cumătrie la Bogdănești, pufni! — „Nu-i vorba de bănuiala noastră", zice. — „Da' de ce-i vorba?" zic eu. — „De-a parchetului", zice. — „Și ce zice parchetu'?" — „Parchetu' zice că nu-i lucru curat. S'au certat aseară, și după aia, pac, că Vergu cade ucis la colțul Mantului, și nota-bene domnule, de un pumnal pe la spate. Mișelește, domnule! Și dac'ar fi fost măcar luptă dreaptă cum îi place Românului, dar mișelește, domnule, pe la spate!" — Atunci, stăi domnule, zic, crezi cu tot dinadinsu' că Dinu Streiu l-a ucis?" — „Nu cred nimic. Nu-i treaba mea să cred, zice. Treaba parchetului, domnule, treaba parchetului!" O idee îmi trece prin cap, zic: — „La ce ceas mă rog s'a întâmplat omorul?" — „La unu jumătate, lucru sigur, zice. I s'a găsit ceasornicul oprit, când s'a cobit de pietrii". — „Foarte bine, zic eu, ați mințit cu toții!" — „Ia-ți seama la cuvinte, zice el. — Ați mințit cu toții, zic iarăși. — Vorbește, zice. — Foarte bine, zic eu, la ora unu l-am văzut eu pe domnu' Streiu intrând acasă. Suntem vecini, nu-i așa? Fereastră în fereastră...

Runcu (încordat). Zici că l-ai văzut pe Dinu intrând la unu?

Marian. Cum te văd.

Runcu. Știi bine că eră unu?

Marian. Tocmai atunci bătuse la Adormire.

Runcu (lovind pe umăr pe Dinu). De ce nu mi-ai spus așa, frate!

Dinu (nedumerit privește când la unul când la celalalt). Și ce-a mai zis Alexici?

Marian. — Nu te cred, zice. — Cum nu mă crezi? zic eu. Imi pare că sunt om cinstit; nu m'ai prins niciodată cu lipsă la cântar. Prin urmare să mă crezi. — Cum se face însă, domnule Nicu, că nu dormiai la ora asta, zice unul glumind, că îmi pare că

eră lorgu Boștină, pensionaru'? Eu le spun adevărul: Nu-mi eră tocmai bine, zic.

Dinu. Lasă, domnule Marian, că n'are nici o însemnătate. Zi-le oameni răi, și isprăvești!

Marian. Cum să-i las, domnule Dinu. Așa neobrăzare n'am văzut în viața mea! Știu numai să bârfească. Stau toată ziua la cafenea și se țin numai de scornituri. Îți amestec capul cu minciunile.

Runcu. Și ce i-ai spus lui Boștină?

Marian. Că se prea întrecea cu presupunerile. Nu-mi eră bine aseară, zic, nu știu ce-am mâncat, da' mi s'a aplecat, de n'am putut apoi adormi până noaptea târziu, să tot fi fost trei.

Runcu. Și pe urmă ce-ai făcut?

Marian. Dacă nu puteam dormi, mă sculam și mă primblam prin casă, apoi mă mai duceam pe la fereastră, priveam nițel în uliță și mă culcam iarăși...

Runcu. Foarte bine și pe cine ai văzut pe uliță!

Marian. L-am văzut pe domnu' Dinu. Veniă dela deal; s'a oprit în dreptu' casei, s'a uitat la dreapta și la stânga, ca și cum aștepta pe cineva. S'a dus apoi la deal până în dreptul Adormirei, tocmai când a bătut unu, de mi-am zis: de unde vine oare domnu' Dinu? a fost poate la Intim?

Runcu. Și dela Adormire?

Marian. Dela Adormire s'a întors iarăși îndărăt, s'a mai uitat înc'odată de jur împrejur și-a intrat. Puiu' a început să hămăie nițel, apoi s'a târât pe pânțele lingându-i picioarele. Se vedeă bine, că ieșise luna dintre nouri...

Runcu. Și după ce-ai povestit toate astea, ce-au zis domnii din cafenea?

Marian. Ce să zică, n'au zis nimic... Ba tot Grecu' cu gură mare: „ce vă spuneam eu, zice, unde se putea, frățicule, o astfel de crimă! Ce copilărie! Cine nu cunoaște pe domnu' Streiu? Un om cu filotimie, un model de cinste, un om cum nu mai sunt alții!". Al dracului Grec! Tot el cu gura mare, tot el obraznic! Apoi să nu-l legi la butuc, cu coane, și să-i dai douăzeci numai pe-o parte.

Runcu. Și Alexici n'a mai zis nimic?

Marian. Alexici tot răutăcios: — Să-ți fie de bine, neică Mariane, zice, că la bun timp ți s'a aplecat din mâncare. Ce s'ar fi întâmplat dacă nu mâncai! De a trebuit să-i zică Iorgu Boștină, pensionaru', — pân' aci cu răutatea și să nu te întreci mai departe!...

Runcu (cătră Dinu). Ei, frate Dinule, ce zici?

Dinu. Ce să zic?

Runcu. Așa-i c'am fost proroc.

Dinu. Pentruce?

Runcu. Nu-ți spuneam eu că gura lumii e rea, că dintr'un nimic calomnia încalecă pe cal, de n'o mai poți prinde. Uite, privește, ce scornituri ți-au pus în spate. Stai liniștit în pat, și când te scoli dimineața, orașul e plin de născociri.

Dinu. Când ai ști cât de puțin preț pun pe ce poate scorni un Viropol sau un Alexici.

Runcu. Te înșeli; ăștia fac opinia publică, Viropol, Alexici, Viropol, Alexici. Orașul întreg nu-i decât o mie de Viropoli și de Alexici. Ei pot păta cinstea unui om și chiar dacă n'ar izbuti s'o nimicească, aruncă totuș asupra-i o bănuială, care oricât de neîntemeiată ar fi, rămâne în mintea multora ca o vină... Îți mulțumesc, domnule Marian, c'ai stârpit din rădăcină minciuna, înainte de a fi prins bine.

Marian. N'aveți pentruce, domnule judecător. Dar d-voastră tot pentru afacerea asta ați venit, mă rog?

Runcu. Tot, domnule Marian. Am luat-o mai de dimineață. Am venit să sfătuiesc pe Dinu să stabilem repede un alibi.

Marian. Ce-i aia?

Runcu. Adecă să arete Dinu, că 'n clipa când Vergu a fost ucis, se află aiurea, de pildă acasă, cum ai arătat d-ta atât de bine. Și închipuiește-ți lucru de necrezut?

Marian. Ce, domnule Runcu!

Runcu. Dinu nu voiă nici c'un chip.

Marian. Și pentruce?

Runcu. Întreabă-l, întreabă-l! I se pareă că-l și presupunem de omor, că-l bănuim, dacă îl întrebaiu ce-a făcut aseară. Nu voiă să înțeleagă că-i mai bine să tăiem scurt cu clevețirile. Și doar îi ceream numai o singură vorbă. Cuvântul lui ne eră de ajuns. Nu-i ceream altă mărturie. N'a voit însă, cum nu vrea masa asta... Acum s'a isprăvit... Ai spus

cuvântul d-ta. Îți mulțumesc, căci trebuie să plec pentru cercetări. (Se pregătește să plece).

Marian. Așa-i, domnule Dinu?

Dinu. Așa. Matei, nu plecă! Mai stăi o clipă. (După o sforțare mare). Nu pot, nu pot îngădui asta! Ascultă, Matei: domnul Marian a fost foarte bun cu mine, când m'a apărat la cafenea. Îți mulțumesc, domnule Marian, dar să mă ierți, dacă nu pot primi apărarea.

Marian. Nu mi-am făcut decât datoria. N'am spus decât curatul adevăr și nimic mai mult.

Runcu. Lămurește-te, Dinule.

Dinu. Istorioara, pe care a povestit-o domnul Marian nu e adevărată.

Runcu. Care istorioară?

Dinu. Că m'a văzut aseară, întorcându-mă acasă pe la unu.

Marian (sincer). Cum nu-i adevărat, când te-am văzut, cum te văd acum? Te-am văzut, coane Dinule, te-am văzut! Nu te fer!

Dinu. Îți mulțumesc încă odată pentru bună-tate, dar mă iartă. Mergi prea departe cu bună-tatea. De dragul meu născocești o....

Marian. În vieța mea n'am spus minciuni!

Dinu. Nu te supără, dar nu mă puteam pune la adăpostul unui neadevăr.

Runcu. Ce mândrie, Dinule! Niciodată nu mi-aș fi închipuit atâta cerbicie din partea ta. Asta e nebunie. Da, da. Nu voești să te aperi și nici nu lași pe alții să te apere. Ți se pare prea umilitor pentru tine să te aperi, ca și cum ai fi învinovățit de ceva. Fii fără grijă, nimeni nu te bănuiește.

Dinu. Nu-i vorba de bănuială. (Ironie). Îți mulțumesc, dar iarăș nu pot fi apărat — chiar de-aș avea nevoie de a fi apărat — cu un neadevăr...

Runcu. Lasă-mă în pace! În tine nu vorbește decât mândria.

Dinu. Crede-mă, te rog.

Marian. Vai, domnule Dinu, vrei să răzi de mine. Dacă-ți spun că te-am văzut, că nu puteam dormi și nu-mi aflam locul. N'am spus la cafenea totu', că nu vream să lungesc vorba cu ăl de Viropol și de Alexici, da' te-am văzut...

Dinu. M'ai văzut, d-ta intrând la unu?

Marian. Da, da. N'am spionat, da' am văzut totu', coane Dinule.

Dinu. Ce ai mai văzut atunci?

Marian. Să nu te superi, coane Dinu, da' eră lună. Când te-ai întors a doua oară te-ai apropiat de geam și ai bătut ușor în el, odată, de două ori, nu știu de câte ori... Storul s'a ridicat nițel, de mi-am zis: să știi că domnu' Dinu a uitat cheia dela ușă și nu vrea să sune ca să nu trezească pe cei din casă. Pe urmă te-ai mai uitat odată jur-împrejur și ai intrat în curte...

Dinu. Domnule Marian, d-ta ai visat astă noapte!

Marian. N'am visat nimic.

Dinu (nervos). Ba ai visat. Mă înțelegeți, omule!

Marian (cu seninătate). Și după ce ai intrat în casă storul s'a ridicat iarăși și-am văzut pe cucoana Mili la geam, deschizându-l nițel, încetinel, încetinel — că prea eră cald se vede, — și apoi a lăsat perdeaua. Da' până să lase perdeaua, luna bătea în odaie, de te-am văzut înăuntru pe marginea patului. Priveai afară.

Dinu (ieșit din fire). Tot ce spui, omule, e un neadevăr! Nu știi ce vorbești! Nu-i așa; înțelege-mă! (Bătând în masă). Ați voit s'o aflați, aflați-o! (Apucând de haină pe Marian). Azinoapte n'am dormit acasă; am dormit aiurea. Ești mulțumit? Tot m'ai văzut, hai, tot m'ai văzut?

Marian (neîncrezător). Nu erai cu pălăria de paie și în haine albe?

Dinu. N'am ieșit ieri în haine albe. Pălăria e la spălat.

Marian (naiv). Atunci, de bună seamă, nu erai d-ta. Eră altcineva, dar îți sămănă grozav. Grozav îți mai sămănă!

Dinu (turbând). Da! da! ce zici? Altcineva? altcineva! Hai! Cine eră? (Luându-l de piept). Cine eră? spune, cine eră? (Alergând spre ușă). Trebuie să aflu: Cine eră? Mili! Mili! (Ieșit).

(Cortina).

Paris, Decemvrie 1909.

E. Lovinescu.

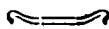
În Nirvana.

În jurul meu când liniștea coboară,
Pe aripi nevăzute-a înopțării,
În mintea mea se face întunec
Și tot aștept ca să mă dau uitării.

Mă strânge lutul formei ce mă'nbracă;
Mă simt legat în lumea pătimirii,
Căci sufletu-mi croiește largă cale
Spre moartea vieții, calea fericirii.

Nirvana, rai săcăuit de gânduri,
Împărăția ta m'ademeneste,
Mă mângăie cu-aripe veșniciei
Și praful meu cu vremea îl unește.

C. Ardeleanu.

Amurg pe munți.

Depart-acum truditul soare pleacă
Încununat de aurite raze;
Încet-încet spre asfințit s'apleacă.
Învesmântând cu aur mândrii munți
Ce sus în înălțime scânteiază
Nălțându-și falnic mândrele lor frunți.

...Un șoim își mână sborul peste stânci
Și prin văzduh rotindu-se a lene
Se pierde în prăpăstiile-adânci.
În văi adoarme șoapta de izvoare
Iar în păduri, în funduri de poiene
Domol suspin de păsărele moare...

I. Sân-Giorgiu.

Biserica ortodoxă română din Oradea-mare.

— Note informative din prilejul reînnoirii ei. —

Biserica gr.-or. din Oradea-mare.

¹⁾ Numirea aceasta i s'a dat după un glob de metal, jumătate aurit și jumătate negru, care se află aplicat pe o fereastră a turnului bisericii. Mechanismul acestui glob stă în legătură cu ceasul și este așa întocmit,

că globul tot la 28 de zile se învâрте odată în jurul osiei sale, arătând în chipul acesta fazele lunii de pe cer. De pildă, când pe cer e lună plină globul se prezintă în afară cu partea cea aurită.

1.

Călătorul străin, ajuns în piața Orăzii-mari, — care pe ungu-rește poartă numele regelui Ladislau, supranumit pentru puter-nica sa credință cre-știnească „cel sfânt“ — în șirul marilor clădiri publice, cari i se vor înfățișa din toate păr-țile, fără voie își va opri ochii asupra unei biserici vâpsite în alb, al cărei turn înalt, svelt și trainic, vârgat cu fire aurii, ce scânteie 'n bătaia soarelui, pare că tinde să stăpânească cuprinsul întreg al ace-lei părți de cetate.

E biserica Românilor de legea răsăriteană, cari locuiesc în centrul orașului, cunoscută și sub numirea de „bi-serica cu lună“.¹⁾

Biserica aceasta este o clădire importantă atât sub raportul isto-ric, cât și sub cel ar-tistic. Din pricina aceasta credem, că câ-teva notițe și aprecieri, de caracter mai mult informativ, vor fi de interes și pentru ceti-torii acestei reviste.

*

Din punct de vedere istoric biserica ort. română din piața Orăzii-mari este de o specială însemnătate pentru multele lupte și jertfe, cari s'au cheltuit întru ridicarea ei din partea înaintașilor. Se poate zice chiar, că istoricul zidirii acestei biserici

ne înfățișează icoana sintetică a întregii vieți bisericești ortodoxe din părțile Bihorului, așa cum s'a desfășurat ea în curgerea veacurilor apuse.

După mărturia documentelor istorice în Oradea au existat și au locuit Români începând din vremurile cele mai vechi. Până prin veacul al XVIII-lea însă Români locuiau numai în părțile marginase ale orașului și mai cu seamă în suburbiul numit „Velența”, care mai demult avea aspectul unui sat. Aici și-au avut Românii parohia și biserica lor ortodoxă, cari există până astăzi; aici a fost până la sfârșitul veacului al XVII-lea și reședința episcopului ortodox al diecezei Orăzii-mari. Urmele acestei reședințe, fundamentul zidirii și locul unde a fost pivnița episcopoească, se pot vedea bine și astăzi în curtea casei parohiale din Velența, așezată în nemijlocita vecinătate a bisericii.

Cel din urmă episcop ortodox al Orăzii, Efrem, moare la anul 1695, tocmai pe vremea când în sânul întregii biserici a Românilor dreptcredincioși din Ardeal și Ungaria se pornise mișcarea de unire cu biserica Romei. Evident, că propaganda catolică, care în Oradea avea un sediu vechiu, bogat și puternic, avea să se extindă și asupra bisericii ortodoxe bihorene și primul pas de atac l-a întreprins episcopul papistaș al Orăzii, imediat după moartea episcopului român Efrem, intervenind și exoperând la locurile mai înalte, ca scaunul episcopiei ortodoxe să nu se mai îndeplinească. Și de atunci episcopia ortodoxă a Orăzii-mari a fost desființată, rămânând însă în conștiința fiilor credincioși ai bisericii strămoșești neștearsă amintirea ei și ne-

adormită credința și nădejdea, că prin stăruințe și jertfe necurmate ea va putea fi reînviată, dacă și nu astăzi — mâine.

Rămăși fără căpetenie bisericească Românii din

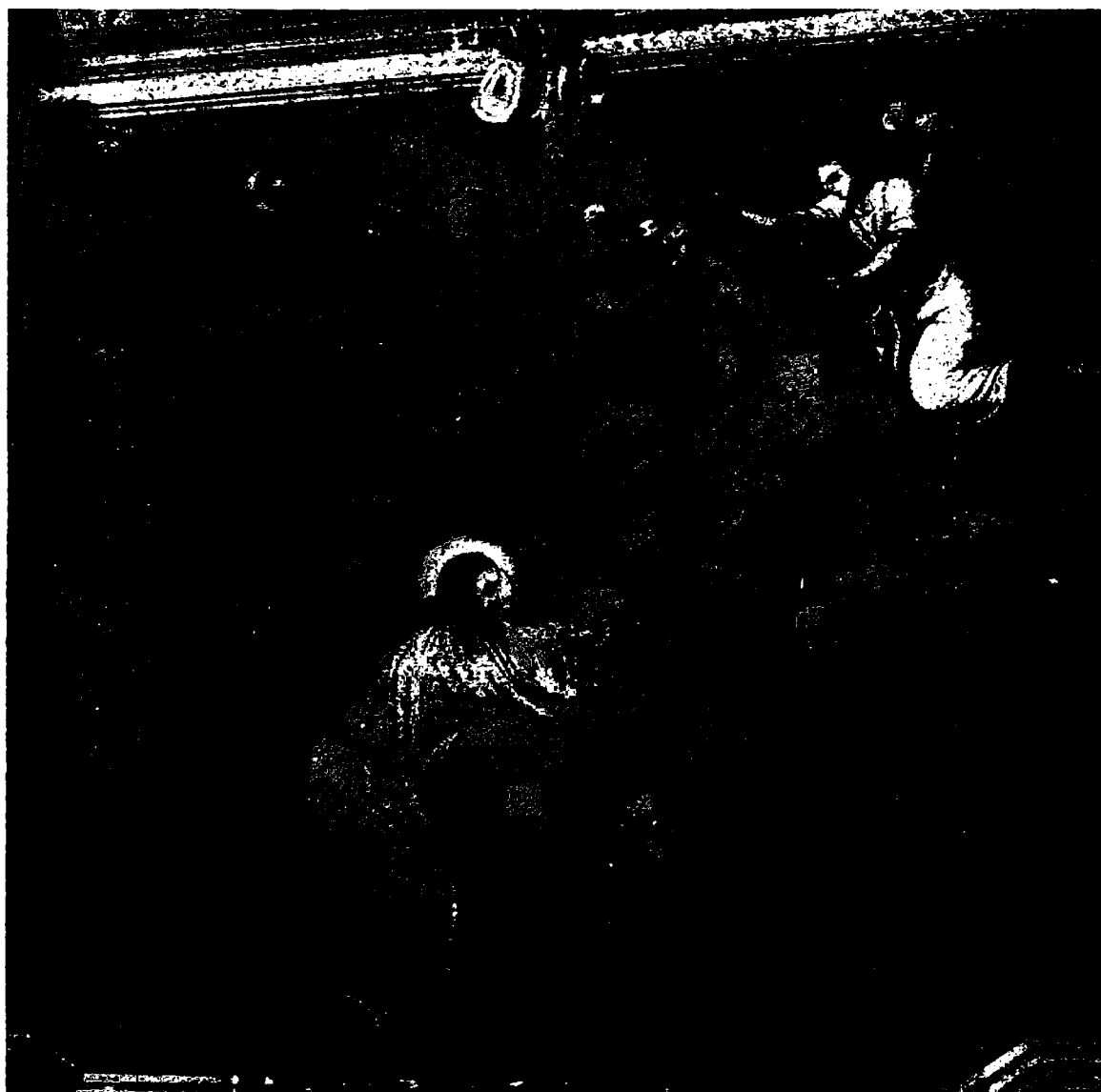

Iconostasul bisericii gr.-or. din Oradea-mare.

Orade și din întreagă Biharia devin obiectul de cucerire al propagandei catolice, care se pornește acum pe toată linia, întrebuițând fără scrupul toate mijloacele de prozelitism, câte le poate născoci interesele egoistice și intoleranța religioasă. Poate nicăieri nu s'a

desfășurat războiul de convertire cu o furie atât de neîmpăcată, ca aici în părțile Orăzii, unde, cum am spus, catolicismul și-a avut totdeauna o vatră puternică, iar credincioșii bisericii răsăritene erau întunecați de neștiință, săraci lipiți și avizați, în mare parte,

al XVIII-lea, în Oradea se așezaseră mai multe familii de neguțatori macedo-români (greci), emigrați, cum se știe, din patria lor de groaza furiei turcești. Înzestrați c'un agil spirit de întreprindere acești macedo-români, în scurt timp, ajung la bunăstare mate-

Isus în grădina Getsimani. (Pictură din interiorul bis. gr.-or. din Oradea-mare.)

a-și agonisi pâinea de toate zilele pe moșiile întinse ale episcopiei papistăsești.

Prigonirile confesionale s'au îndreptat în rândul prim împotriva credincioșilor ortodocși din parohia Orăzii (Velența), ca cea mai puternică, și plânsorile Orădanilor așternute în cursul sutei a XVIII-a când la episcopul dreptcredincios din Arad, când la curtea împărătească din Viena, formează una din cele mai agitate și mai interesante epoci în istoria ortodoxismului din Bihor.

Tocmai pe timpul acesta, prin jumătatea veacului

rială și mai sporindu-se și la număr, împreună cu alte câteva familii de neguțatori sârbi și români, pornesc o mișcare în scopul de a se constitui și ei în parohie de sine stătătoare și a-și zidi biserica lor proprie, în centrul orașului. Mișcarea aceasta purcede nu numai din credința puternică și simțul adânc religios, cu cari erau împodobite sufletele comercianților așa numiți „Greci” și care-i îndemnă, ca, oriunde se așezau, să ridice biserici pompoase și să ’ntemeieze comunități religioase, ci și din împrejurarea, că biserica din suburbiul Velența, singura ortodoxă, le eră prea înde-

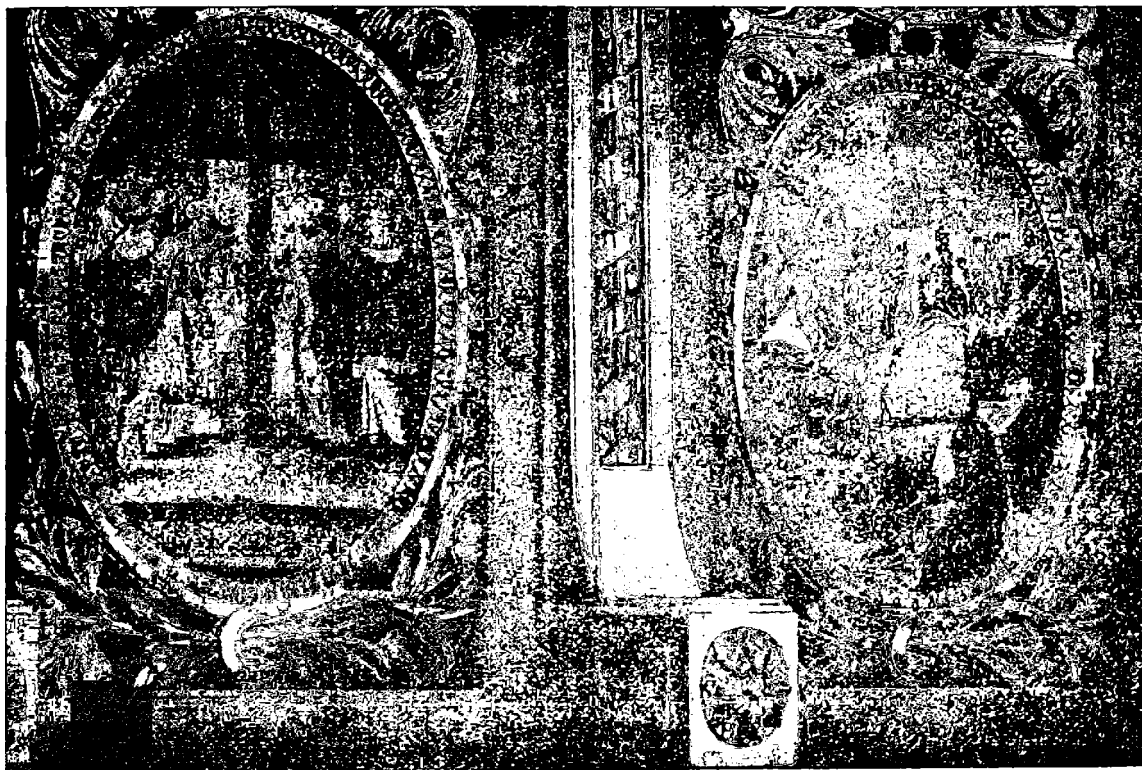
părtată, iar preotul român de acolo nu cuteză să vină la dâșii acasă, ca să le îndeplinească trebuințele religioase, pentru că îi eră interzis și eră huiduit din partea preoților catolici.

Sunt acte istorice, că preotul din Velența a fost oprit să intre în oraș, ca să săvârșească o înmormântare și a fost insultat ziua la amezai de către preoții dușmani și privilegiați.

Comercianții greci, români și șârbi, mânați de tendința de consolidare și mai vârtos văzându-se, în urma acestor acte de barbarie, ajunși în situațiunea de a nu-și mai putea boteza pruncii și a muri fără preot, înaintează mai multe rugări la forurile competente,

din grație specială Maiestatea Sa dă Românilor și Grecilor din Oradea-mare concesiune să-și ridice biserică în oraș: „ex speciali gratia et clementia Caesaris-Regis petito eorundem clementer annuere, ut privatum religionis exercitium Magno-Varadini habere possint benigne indulgere dignata est”.

Având acum dreptul la mână și pregătirile fiind deja făcute, lucrările de zidire se încep imediat și înaintează repede. La două luni după primirea rescriptului s'a așezat piatra fundamentală a bisericii prin episcopul Petru Petrovici dela Arad. Firește, că catolicii nu puteau privi cu ochi buni cum se înalță o biserică „grecească”, mândră și frumoasă, tocmai

Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. (Pictură din interiorul bis. gr.-or. din Oradea-mare).

în cari cer concesiune de a se putea organiza în parohie independentă și a-și înalță biserică proprie în oraș (Ujváros). În urma acestor cereri repetite și mai ales în urma edictului de toleranță religioasă edat din partea luminatului împărat Iosif al II-lea la 1781, în sfârșit, la anul 1783, comitatul instituie o comisiune de cercetare a motivelor produse de căpeteniile comercianților, care constată, că în oraș se află 169 de familii în case proprii și 40 de familii chirie, toate de religiunea ortodoxă, și că aceste familii au strâns deja capitalul de lipsă la zidirea unei biserici corăspunzătoare, pentru care au deja și locul destinat. Pe temeiul acestui raport al comitatului, așternut pe lângă o nouă rugare la curtea din Viena, de către nobilii români Ioan Püspöki și Mihai Kristoff, a urmat apoi rescriptul împărătesc din 27 Septemvrie 1784, prin care

în apropierea lor, și astfel nu s'au putut răbdă să nu pună la cale o mulțime de piedeci chiar și în decursul zidirii. Așa, au voit să-i oprească, ca să ridice și turn cu ceas și cu clopote, sub cuvânt, că pentru acestea nu au căpătat concesiune și întemeietorii au fost siliți, în urma arățărilor, să înainteze nouă rugări pe la comitat și la senatul orașului, în care să ceară concesiune pentru turn, ceas și clopote, dovedind, că dispun de capitalul necesar.

„Cu multă trudă — scrie popa Clintoc, cel dintâiu preot la noua biserică, pe un Mineiu dela 1807 — s'au zidit biserica asta și cu strâmtoare, de numai Dumnezeu știe, dară și cu bucurie și dor al norodului, de nu se poate scrie”.

În sfârșit la anul 1790, va să zică în decurs de 5 ani, biserica a fost isprăvită și predată destinațiunii sale.

Cea dintâi liturghie s'a slujit în noul lăcaș în ziua de 17 Noemvrie 1790.

Lucrările pentru înfrumșetarea din'ăuntru s'au început numai pe la anul 1815, când biserica, din dărniciia credincioșilor ei, a evlavioșilor neguțători macedo-români, eră deja înzestrată cu fonduri și fundațiuni, ba aveă chiar și unele realități testate pe seama ei. Pictarea și sculptarea iconostasului a fost săvârșită, cu multă măiestrie, de pictorii Alexandru și Arsenie Teodorovici din Neoplanta, iar icoanele mai mici din interiorul bisericii le-a zugrăvit Pavel Murgu, român din Timișoara. Întreagă zidirea a costat cam 40 mii de fiorini, o sumă însemnată pe vremurile acelea, și a fost terminată de tot abia la anul 1830.

Sfințirea noului Sion, care străluceă acum ca o mândră mireasă într-o podoaabele sale, a săvârșit-o însuși episcopul Maxim Manuilovici din Vârșeț, în calitate de administrator al eparhiei Aradului, pe atunci văduvite, — la 11 Iunie 1832. Actul târnosirii, care s'a desfășurat cu o rară pompă și solemnitate, în ființa de față a episcopului bisericii surori gr.-cat. Samuil Vulcan și a tuturor autorităților bisericești, militare și civile, s'a ridicat la înălțimea și importanța unui eveniment epocal în vieța bisericească a ortodoxismului din Bihor.¹⁾

*

Deși, după aprecierile d-lui Iorga, bisericii noastre din Oradea, sub raportul stilului și a feliului de împodobire, îi lipsește elementul istoric curat oriental cum și cel specific românesc, totuși așa cum se prezintă, în întregul ei, se poate considera ca una dintre cele mai frumoase biserici ortodoxe românești din părțile ungurene. Se vorbește, că chiar măiestrii din străinătate, cari au avut prilejul să o vază, au apreciat în termeni elogioși armonia desăvârșită în construcția acestei clădiri și legătura strânsă, intimă dintre interiorul și exteriorul ei.

Exteriorul se distinge prin simetria și fineța liniilor arhitectonice, cari deși simple, tocmai prin aranjarea cu gust a arcadelor și a boltiturilor, fac o impresie din cele mai plăcute. În special turnul svelt și proporționat, pare a fi concrescut cu clădirea bisericii, ca floarea cu ramura ei.

Interiorul, spațios și bine luminat prin ferestrele largi, se impune privitorului prin splendoarea iconostasului și frumșeța picturii.

Ca aproape la toate bisericile, rămase dela coloniștii greci, iconostasul este îmbrăcat în auritură bogată și înzestrat cu ghirlande deasemenea aurite în formă de frunze de mirt, cari se revarsă ca podoabe împrejurul icoanelor. Sculptura iconostasului, și cu deosebire a coloanelor de marmură, pe cari se sprijinește, reamintește stilul ionic al columnelor clasice din vechea Atenă. Prestolul, provăzut cu acoperiș (ceriu), care se sprijinește pe patru stâlpi, este dease-

menea o specialitate și o dovadă despre dărniciia cu care evlavia neguțătorilor macedo-români împodobia lăcașul Domnului.

Pictura, atât a iconostasului, cât și a boltiturii sau a pereților din naos este ținută în stilul oriental, nu însă într'un stil curat bizantin, ci trecut prin prizma sufletului creștin românesc, așa cum se află în Ardeal sau în Țara Românească. Este opera aceleiaș școale de pictură bisericească, care o întimpinăm în părțile ungurene și banatice și care atât în ce privește expresiunea fețelor sfinte, cât și în combinațiunea colorilor tradează o înrăurire a stilului apusean. Icoanele, cari le reproducem aici, pot sluji ca modele clasice ale acestui fel de pictură bisericească. De aici se poate da cu socoteala că prin veacul al XVIII și XIX-lea cei mai mulți pictori de biserici în părțile acestea erau de origine Bănățeni, după cum și zugravii bisericii din Oradea-mare, frații Teodorovici și Pavel Murgu au fost tustrei din Banat și cari de bună seamă au învățat meseria dela zugravi sârbi, dar au practizat și pe la meșteri străini, dela cari au primit influințe din stilul apusean.

*

În toamna anului trecut, 1909, biserica din Oradea a fost supusă unei renovări radicale. Lăsându-se neatinsă pictura, interiorul întreg a fost curățit și renovat, iconostasul aurit de nou și toate utensiliile, odoarele și podoabele dintr'ansa s'au primit strălucirea de altădată. Când eră totul isprăvit, prin luna lui Noemvrie, a fost sfințită din nou și predată sfintei sale destinațiuni. Actul târnosirii, care s'a desfășurat în marginile unor festivități înălțătoare de inimi, l-a săvârșit, încunjurat de preoțime, P. C. Sa arhimandritul și vicarul Orășii, Vasile Mangra, care a rostit cu acest prilej o cuvântare memorabilă, prin temeinicia fondului ei istoric și prin lumina clară și nouă, ce a aruncat-o în sufletul ascultătorilor despre trecutul bisericii ortodoxe din părțile bihorene. Datele istorice, cari le-am cules din această cuvântare, și cari pentru istoriografia noastră bisericească sunt de o netăgăduită valoare, le reproducem pe scurt în următoarele:

Episcopia latină din Oradea-mare încetase în jumătatea a doua a veacului al XVI-lea. Dela anul 1557, în vreme de 140 de ani, Oradea a fost fără episcopi rom.-catolici; catolicismul se desființase și 'n locul lui se răspândise protestantismul. Dar biserica ortodoxă nici atunci n'a încetat de a trăi și în privința confesională întreagă peporațiunea comitatului Bihor se alcătuiă acum exclusiv din ortodocși și reformați¹⁾. Oradea eră centrul bisericesc al Românilor din comitat. Mitropolitul de Alba-Iulia, Ghenadie, eră Mitropolit și al Orășii, cum se și numește dânsul în prefața „Evangheliei cu învățătură” a diaconului Coresi, tipărită la 1580. Fiii bisericii ortodoxe din Bihor prin vitejia, cu care și-au apărat legea, au apărat și patria împotriva dușmanilor. Căpitani Ștefan Crainic și Ștefan Manciul au căzut ca eroi pe bastioanele cetății din

¹⁾ Datele istorice sunt culese din broșura: Documente privitoare la istoricul bisericii ort. din Oradea-mare de Nic. Firu, 1909.

¹⁾ Cf. Brevis Historia Episcopatus Varadiensis. Schematismus historicus, 1896, pag 74.

Oradea la anul 1660, în lupta cu Turcii¹⁾. În biserica ortodoxă română din suburbiul Velența se păstrează până astăzi, ca o relicvie sfântă, steagul, sub care fiii acestei biserici au sângerat în războaiele contra Turcilor.

Se pare, însă, că pe timpul administrației turcești biserica ortodoxă respiră ceva mai liber, deoarece pe la anul 1664 găsim un episcop, care făcea vizitațiune canonică în ținuturile Aleșdului, Popmezeului și ale Beiușului, având la sine scrisori dela patriarhul din Constantinopole și dela marele Vizir turcesc²⁾.

Un credincios din familia Trifa-Găvrus din Velența cumpără la anul 1671 pentru biserica de aici o evanghelie slavonă din Lemberg, deoarece pe atunci se știe, că încă nu erau tipărite cărți rituale în limba românească. De aceea popa Petru din Tinod scria la 1673 slujba mastului pe românește pentru Popa Marcu din Săcădat³⁾, urmând mai apoi cu slujba sfințirii apei, a sfințirii bisericii (1674), liturgia Sf. Ioan Gură-de-aur (1679), cu Ciaslovul și Octoihul (1685). O dovadă aceasta, că Românii din pașalicul Orăzii-mari, care a dăinuit dela 1660 până la 1692 cuprinzând întreg Bihorul, nu numai că nu și-au părăsit locuințele lor, ci din contră, în biserica lor ortodoxă, găsim manifestându-se chiar o oarecare mișcare literară-națională.

Situațiunea aceasta, favorabilă pentru ei, se schimbă însă îndată după recucerirea Orăzii din mâna Turcilor, care a urmat la sfârșitul veacului al XVII-lea. Împăratul austriac Leopold confirmă, prin diploma din 4 Martie 1695, pe Eftrem Veniamin de episcop ortodox în Oradea. dar după moartea acestuia, care a urmat în același an, episcopii de rit latin din Oradea, — cari își pierduseră credincioșii trecând toți la reformatiune, — având și puterea executivă în mână, ca comiți supremi ai comitatului, începură a-și întinde iurisdicțiunea episcopescă și asupra bisericilor românești, întrebuițând tot felul de mijloace pentru a converti pe ortodocși la catolicism.

Într-o petiție adresată generalului Epele, comandantul cetății din Oradea-mare, obștea locuitorilor, toți ortodocși din suburbiul Velența, numit și Katonaváros⁴⁾, se roagă, ca să-i apere de prigonirile episcopului latin Paul Forgács (1747—1757), invocând serviciile și meritele lor militare pentru tron și zicând, că „nu numai părinții noștri și părinții părinților noștri au luptat în războaie pentru augusta casă a Austriei, atât la anul 1690—91 și 1695 sub M. Sa împăratul Leopold, cât și la 1706 sub Iosif și la 1713—15 sub Carol al VI-lea, ci și noi înșine am fost gata a ne scula la 1743, din prilejul războiului de atunci, pentru augusta Sa Maiestate împărătească și a ne sacrifica trupul și viața, avutul și sângele...”

Pe atunci ortodocșii din Oradea-mare aveau o singură biserică în suburbiul Velența, pentru care fratele Mitropolitului Atanasie de Alba-Iulia, Georgiu Popa dăruiește la anul 1704 o Cazană pentru pomenirea lui și a soției sale la sfintele slujbe. Aceasta a fost unica biserică în tot orașul, care a rămas din timpurile vechi, căci la anul 1742, fiind ea aproape de ruinare, credincioșii au petiționat la împărăteasa Maria Terezia să le îngăduie a o zidi din temelie.

Cele dintâi încercări pentru a se zidi a doua biserică ortodoxă în Oradea-mare le-a făcut încă pe la anul 1733 episcopul Aradului și Orăzii, Isaia Antonovici¹⁾. Consiliul reg. locotenențial i-a interzis însă începerea lucrărilor până ce va primi rezoluțiunea maiestatică. La 3 Martie 1758 comunitatea bisericească din Oradea înaintază iarăși o rugare către Maiestatea Sa, prin episcopul Sinesie Iivanovici, cerând voie să-și poată zidi biserică în partea orașului numită Ujváros. Deoarece în înțelesul unui decret împărătesc din 25 Aprilie 1753 ortodocșilor nu le era permis să ridice biserici în localitățile, în cari erau și alte confesiuni, decât numai în cazul dacă erau (ortodocșii) cel puțin 30 de familii, dar și atunci numai cu concesiune împărătească, credincioșii de rit grecesc din Oradea în petiția aceasta arată totodată, că au drept a-și înălța biserică proprie, fiind ei la număr nu 30 de familii, ci de trei și de patru ori atâția.

În anul următor 1759 aceeași credincioși înaintază o nouă petiție, la care alătură două conspecte, unul cuprinzând numele tuturor familiilor ortodoxe din Velența (75 de case), iar altul, care cuprindea numele familiilor ortodoxe din Ujváros (148 case), dintre cari în strada Pecze locuiau 86 familii, în strada grecească (Görög utca, azi „Magyar utca“!) 44 familii și în strada Crișului (Körös utca) 18 familii.

În rugarea aceasta accentuiază special, că ei vor să zidească nu numai biserică, ci și școală pentru creșterea tinerimei. Toate aceste rugăminti, juste și întemeiate, au rămas însă multă vreme zadarnice. În sfârșit, după 25 de ani, cum am amintit și la începutul acestor șire, în urma specialei grații a împăratului Iosif al II-lea credincioșii ortodocși din Oradea-mare au avut mângăierea să-și vadă realizată o veche dorință a lor și a părinților lor, punând la 9 Noemvrie 1784, piatra fundamentală a acestei sfinte biserici, în care ne-am adunat — sfârșită cuvântătorul vicariu — ca să prăznuim, astăzi după o sută de ani, înnoirea ei, lăudând și mărimd pe Dumnezeu, cântând cântare de abucurie: „Înnoiește-te, înnoiește-te, noule Ierusalime, că ți-a venit ție lumină și mărirea Domnului peste tine a strălucit. Această casă Tatăl o-a zidit, această casă Fiul o-a întărit, această casă Duhul sfânt o-a înnoit“.

*

¹⁾ Cf. Scholtz B. Nagy-Várad várának története, pag. 158.

²⁾ Cf. Knaus: Magyar Sion, ed. 1868, pag. 1834—36.

³⁾ Tinod și Săcădat sunt sate românești pe valea Crișului-repede, nu departe de Oradea.

⁴⁾ „Von uns sammentlichen Innwohner in der sogenannten Katona-város“.

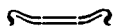
¹⁾ Dupăce episcopii latini nu au mai îngăduit să se îndeplinească scaunul vacant al episcopiei ortodoxe de Oradea-mare, administrarea acestei eparhii au luat-o episcopii Aradului, cari apoi și-au menținut și titlul de episcopi „ai Orăzii-mari“.

De incheiere mai însemnăm, că renovarea bisericii noastre din Oradea a costat considerabila sumă de 20 de mii coroane, din care o bună parte s'a acoperit din dăruirile de bună voie ale acelor fii credincioși ai ei, în inimile cărora pare a se fi păstrat evlavia și simțul de jertfă al înaintașilor.

Acești binefăcători, mai vârtos cei din pătura cultă, împreună cu conducătorii actuali ai destinelor paro-

hiei centrale, de bună seamă sunt îndreptățiți a simți, decâteori intră în biserică, mângăierea, ce ți-o dă conștiința datoriei împlinite și faptul, că în acest colț al românismului, atât de expus și depărtat de pulsația adevăratei vieți bisericești și naționale a neamului, se pot închină lui Dumnezeu într'un lăcaș care prin frumseța sa nutrește cel puțin flacăra alipirii de legea strămoșească.

Gh. Tulbure.

Salcâmul.

S'au tot rotit cârdușurile de ciori deasupra, — într'o vreme părea că nu se mai isprăvesc, cum veniau dela miază-noapte și împânziseră cerul până departe; — dar acum au mai rămas numai câteva și astea nu se mai cărăbănesc de pe aici. Gerul pare că le-a îngreunat aripele de se lasă la pământ pășind tacticos, și foamea le face îndrăznețe, de intră în curțile oamenilor și abiă se avântă spre un sbor leneș când te-ai apropiat de ele la doi pași...

Așa amorțește frigul și foamea, — și așa par'că alungă ori potolește teama de alte primejdii, cari apar atunci mai șterse, mai ușor de înfruntat, mai lesne de disprețuit.

Așa și omul, copleșit de necazuri și lipsuri e mai îndrăzneț, — simte și el în sufletul lui că starea lui de jale are să înlănțuească pornirile dușmănoase și să umple de farmecul milei inimile de cari va încercă să se apropie...

Da, dar nu sunt toți oamenii la fel, — și ciudat om în felul lui eră vecinul meu Nae Factoru. Fusese împărțitor la postă, și de acolo i-a rămas numele; a dat însă ceasul rău peste dânsul, într'o iarnă tot așa de posomorită și geroasă, un reumatism i-a stricat picioarele pentru totdeauna, de nici nu se mai cunoștea ce fusese odată Petrescu Niculae al IV-lea.

Dar de ce zic eu că eră om ciudat vecinul meu Nae? Fiindcă pe el lipsurile oricât l-ar fi înțetit nu-i dădeau brânci nicidecum pe la ușile altora. Când a înțeles că pentru toată truda lui de ani îndelungați l-a scris și pe el stăpânirea cu o pensie de 25 lei pe lună, și-a făcut socoteala că poate i-o ajunge să nu moară de foame, el și copila, — și n'a mai zis nimica.

Pentru el, nici că-i mai pășă lui; tot omul își are soarta scrisă, și se vede că a lui asta

a fost: să care o vieață întreagă scrisorile dela unii la alții, să ologească apoi și s'o mai ducă pe urmă câțiva ani târâș-grăpiș — spre groapă. Dar îi eră de copilă, os fraged, plâpând, — rămasă dela șapte ani fără mamă. Să fi fost un băiat, de, îl aruncau acolo în vâltoarea vieții, să se deprindă cu necazurile și să slugărească și el într'un fel sau într'altul semenilor săi, — să fie de vr'un folos pe lumea asta, se chiamă; — un băiat, oricum o fi, duce la tăvăleală... Dar Sofița eră puțintică, slăbuță ca și mumă-sa, și dela o vreme tușea tot așa cum a tușit și reposata până s'a topit toată și s'a stins, de par'că n'ar mai fi fost de când e lumea...

Trebuie îngrijită, trebuie păzită, — i-a spus doctoru, — altminteri o pierzi; mâncare bună din belșug, fereală de răceli, aer curat, să stea mai mult p'afară... Toate ca toate, dar aer a dat Dumnezeu destul.

Acî afară, spre Filaret, nu e înghesuială de case, de lume; sunt și copaci pe alocurea, și chiar Nae are în curticica lui un salcâm care acum își întinde jerpelit nuelele ca o mătură uriașă spre cerul plumburiu, — dar să-l fi văzut astă-vară în podoaba deasă a frunzelor, cum în ciripitul voios al păsărilor, în mireasma dulce a florilor, răspândeă umbră și răcoare împrejur.

Acî, sub copacul acesta, pe o bancă, a stat mai toată vremea zilelor călduroase Sofița. Până și toamna târziu, îndată ce soarele mai răsbiă cu razele lui piezișe, aruncând umbre lungi pe pământ, fetița se sgriburiă sub dragul salcâm, îmbrobodită peste tot și stă acolo și jeliă fiecare frunză pe care vântul o desprindea din copac așternând-o pe jos, într'un cerc mai larg și tot mai larg.

Apoi a dat într-o noapte gerul și tot ce-a mai rămas din podoaba salcâmului s'a scuturat dintr'odată. S'au închis ferestrele căsuței, și s'a așternut de jur împrejur tăcere. Numai câte un corb, bătând din aripi grele, tăia din când în când crâmpeliul de pustiu alb prins în pervazurile ferestrelor.

*

Aerul ni-l dă Dumnezeu din belșug, și stăpânirea se îngrijește pentru slujitorii ei credincioși de câte o bucățică de pâne, — dar iarna e greu, când dau gerurile cele mari și când doctorul ți-a spus despre o ființă la care ții mai mult decât la sufletul din tine: să o păzești de răceală, de frig, că la boală asta e moarte...

De trei zile văd pe vecinu-meu Nae învărtindu-se cu bieteale lui picioare șontoroage prin jurul salcâmului din curte, tot măsurându-l din ochi, plănuiind ceva cu el și par'că neîndrăznind să-și pună gândul în lucrare... Numai într-o seară ce aud bufnind ca niște lovituri de săcure la rădăcina de copac; — apoi nici nu mi-a mai trebuit altă tălmăcire.

A doua zi mă uit pe fereastră, — cu adevărat salcâmul zace la pământ, ciopârțit... Și eră afară un ger, — un ger fără milă și fără îndurare...

— Apoi așa a fost, mi-a spus mai târziu vecinul Nae când l-am întrebat. Că nu mai eră franc în casă și nici bucățică de ceva ce să mai fi putut pune pe foc. Și fetița tremură în pat și clănțănea din dinți și zicea mereu: „Mi-e frig, tată...” M'am tot gândit și mi-am zis: La ce slujește acum copacu ăla de-afară?

A fost bun astă vară, — acū stă de geaba acolo, și fetița îngheață de frig în casă... Da, — da ce ne facem la vară?... O să treacă iarna și o să vie iar pe urmă căldurile și n'o să mai ai o leacă de umbră în curte.... Ș'apoi ce-o să zică fetița?... O, Doamne! Întâiul lucru e să trăiești azi, că despre mâne o vede cel de sus... Dacă om îngheță acum, la ce-o să ne mai folosească umbra dela vară?... Și l-am tăiat.

„Ardeau acum lemnele în sobă, dar țiuiău și plângeau de par'că s'ar fi tânguit salcâmul precum că de ce l-am tăiat?... Și mă prindea

asa o jale dela inimă și o părere de rău. Mai ales că și fetița mă tot întreba: „Tată, de ce se tânguie așa lemnele când le arzi?...”

— „Le-o fi durând și pe ele,” zic oftând. — Și odată numai ce deschide ochii mari la mine: „Tată, zice, când s'o face primăvară o să stăm iar toată ziua sub salcâm... Tată, mai e mult până la primăvară?... ”

„Doamne, Doamne, — aș fi vrut să fie așa de mult, cât să nu mai sosească nici odată... Dar tot a sosit.

„Stam în pat și mai așteptam așa spre dimineață, când deodată mă trezesc într'un țipăt de-mi rupe inima...”

„— Fetița tatii, ce e?... ”

„Stătea la fereastră, galbenă, pierdută, aiurită...”

„— Tată, tată, nu mai e salcâmu... Ne-a tăiat salcâmu, ne-a furat salcâmu...”

„Și odată cu hohotele de plâns, a dus bapista la gură și m'a cuprins amețea când am văzut cum se roșea de pete de sânge... Am culcat-o iar în pat... — „Tată, tată, nu mai e salcâmu...” atâta putea să mai îngâne, și mereu asta și iar asta o spune, — și mă sfășia, domnule, mă sfășia ici la baerile inimii... „— Nu plânge, fetiço, zic, — că o să punem altu în loc și o să crească tot ca ăla...” — „Crește tată?” zice mai potolită. — Crește dragă, — zic și mă întorc cu fața în altă parte să nu vadă cum mă podidesc lacrimile...”

*

L-am mai întâlnit iară, nu mult după aceea, pe vecinu-meu Nae. Eră în tramvaiul care duce la cimitir. Se uită așa pierdut pe geam și tot legănă în mână o ramură tânără de salcâm.

Abia m'a cunoscut, ca din vis. A zâmbit și mi-a arătat ramura de salcâm:

— Acū nu mai e mult, și vine vara... Trebuie aer, trebuie umbră... Apoi dacă am tăiat salcâmu, de unde umbră?... Trebuie altu... Uite, am să sădesc rămurica asta, și are să crească... Dar trebuie de timpuriu, ca să aibă vreme...

Și uitându-se sfios de jur împrejur, se pleacă la urechea mea, în taină:

Ce crezi, domnule lancule, se prinde?... ”

— Se prinde, nene Nae, se prinde, — zic eu, și-mi întorc de zor ochii spre geamul dela spate.

I. Gorun.

Prin negura viselor...

Prin negura viselor mele,
Când valuri de dor mă frământă,
Mi-apari luminoasă din stele,
Vedenie dragă și sfântă.

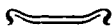
Văd chipul tău blând cum coboară
Din zările nevinovate
Și sfarmă păgâne zăvoară,
Ce lumile noastre desparte.

E clipa când dorul te 'nvie
Și dragoste sfântă te chiamă,
Pe razele lunei târzie,
La sânul meu dulce de mamă!

Din tainica lume de stele,
Din veșnice zări cu lumine,
Tu, cea mai frumoasă din ele,
Te-apropii duioasă de mine

Și, cum luminezi dintr'odată
Adâncul durerilor mute,
Se risipe jalea mea toată
În liniștea nopții tăcute.

Aurelia Pop.

Poporanismul.

— O anchetă literară. —

(Urmare.)

Stimate D-le Tăslăuanu.

Primind circulara d-voastră prin care cereți să-mi arăt părerile asupra chestiunei: „Poporanismului în literatura română“, vă trimit câteva notări ce le făcusem mai mult pentru mine încă din timpul pe când, prin diferite ziare și reviste, se desbătea cu zor această chestiune. După cum se va vedeă, prin aceste notări, nu răspund acuma la întrebările puse de d-voastră, dar din cuprinsul lor reese felul meu de a vedeă în această mult discutată chestiune.

Iată acum și aceste note:

15 Iunie 1909... Cunoscutele împrejurări literare din timpul din urmă, au dat naștere la înfocate discuțiuni în cari, pe lângă puținii oameni de seamă și în măsură ca să-și spună cuvântul în această materie, s'au amestecat și o spuză de scriitori cari prin coloanele revistelor necetite ori prin câte un colțișor de gazetă se ridică fanțoși și cutezători împotriva marei primejdii literare ce se chiamă: „Poporanism“.

Și oare ce să fie această gogoriță a poporanismului? Cu câțiva ani în urmă, literatura românească a făcut o pauză, — firească de altfel — în mersul ei tânăr și nesigur, în care timp, maeștrii Vlahuță, Delavrancea,

Caragiale, Slavici, Maiorescu, Coșbuc și alții și-au reîmprospătat forțele pentru ca apoi să reapară în desăvârșita lor strălucire artistică. Împrejurări fericite, ajută însă ca în același timp să se ridice din popor și scriitori ca: Sadoveanu, Adam, Sandu-Aldea, Goga, Agârbiceanu și alții cari cu toată cultura lor, totuși păstrându-și sufletul și inima curat țărânești, au început să scrie literatură cu subiecte luate din lumea lor dragă și atât de bine cunoscută. Și cum această literatură eră sinceră și puneă în lumină o lume nouă cu toate stările ei sufletești, a prins, a plăcut după cum în altă măsură a prins și-a plăcut literatura unei alte categorii de scriitori, eșiți din altă patură socială și reprezentați prin d-nii D. Zamfirescu, Brătescu-Voinești, Basarabescu și alții.

Cum însă numărul celor eșiți din pătura populară eră mai mare și deci producția lor mai întinsă, mai bogată, unii din scriitorii claselor de mijloc cred că faptul acesta constituie o primejdie pentru literatură, primejdie pe care o botează: țărănism sau poporanism în literatură și deci se cred nu numai îndreptățiți, ci chiar datori să pornească lupta sfântă spre doborârea acestei închipuite primejdii literare. Îngroziți peste măsură,

încep deci să țipe împotriva acestor scriitori, dar mai ales împotriva unor, închipuiți îndrumători primejdioși, cari pe toate potecile ar fi strigând: „alergați numai la țară, scriitori, căci numai acolo se găsesc comorile tuturor frumuseților...” etc..!

Dar rugăm pe acești Domni serioși, dacă sunt, să ne arate undeva macar un rând din astfel de îndrumări și atunci le vom da dreptate să se alarmeze împotriva îndrumătorilor nu însă și împotriva producției de literatură sinceră și curată, dar care păcătuiește numai prin faptul că zugrăvește chipul și viața celor mulți dar și mult obijduiți și mult uitați de puținii cocoțați la marea masă a vieții plină de toate bună-tățile, viață pregătită tot din sudoarea și sângele lor, a celor mulți... Ori poate ar voi unii domni ca în literatura românească să se vorbească numai de sclivisiții saloanelor, de tipurile cu monoclu în ochi și cu cărare la ceafă..? Poporul românesc e format oare numai din astfel de exemplare? Literatura unui popor nu trebuie să zugrăvească viața tuturor elementelor ce îl alcătuiesc..?

Nu văd oare acești vajnici luptători că o adevărată rătăcire literară s'ar produce tocmai atunci când toți scriitorii și-ar alege subiectele numai dintr'un colțisor prizărit al poporului românesc, fire-ar acel colțisor chiar cel mult drag D-lor..?

Și apoi cum pot să motiveze marele păcat ce-l fac când se ridică împotriva întregului popor românesc tăgăduindu-i orice simțire și orice manifestare de viață vrednică să fie luată în seamă de scriitori? Ce, adecă până când țărani nu vor ajunge să „mămuțărească” lepădându-și căciula și cojocul pentru clac și frac, până atunci zic, literații, pictorii și alți artiști să nu se mai ocupe de ei? Doamne cu ce minți, și cu ce inimă a hărăzit Dumnezeu pe oamenii cari stăruiesc în astfel de credințe?!

Acești domni n'au cetit oare în literaturile streine atâtea capod'opere în cari nu se zugrăvesc decât sufletele unor paseri ori ale unor animale oarecari? Să fie săteanul nostru mai prejos decât acele ființe necuvântătoare.

Nu, noi credem că lucrurile stau cu totul dimpotrivă. Țăranul nostru, Românul de baș-

tină mai ales, e un suflet atât de distins, un spirit atât de fin încât trebuiesc artiști de seamă pentru ca să-l poată înțelege și redă în artă în adevărata lui ființă, în adevărata lui podoabă. Da, săteanul român e bloc de marmoră curată, de marmoră aleasă și nu așteaptă decât acea mână măiastră care să-i dea forma cea neperitoare. Și ca o dovadă despre această calitate a poporului nostru avem de față mărețele tablouri isvorite din penelul genialului Grigorescu..... Priviți-le și vă încredințați!

Deci nu sufletul, nu viața țăranului nostru a fost pricina sărăciei operilor de seamă în literatura noastră de până acum, ci lipsa condeelor măestre. Când acestea se vor ivi, veți amuți în admirație, dupăcum îmi închipuesc că amuțiți atunci când vă stau în față tablourile nemuritorului pictor care n'a zugrăvit tipuri cu cărare croită la ceafă și nici giovini în frac și clac.

Ori poate mai știi, veți fi găsinde cuvinte de ocară și pentru poporanismul lui Grigorescu?! De altfel mă mir că oameni „cu scaun la cap” - vedeți sunt poporanist căci nu întrebunțez aci cuvinte din dicționarul celor „subțiri” ci o figură populară — și în măsură să-și spună cuvântul cu greutate în această chestie, mă mir că până acum¹⁾ nu v'au grăit verde arătându-vă că toată primejdia de care v'ați îngrozit e numai o nălucire, căci o literatură poporanistă în înțelesul alarmării d-voastre nici nu poate fi vreodată; ci numai o literatură cu note specifice întregului popor, o literatură națională.²⁾

Și în cadrul acestei literaturi românești au loc toate producțiunile de valoare începând dela cele mai extravagante „ro-

¹⁾ Când s'au scris aceste note se dăduse prea puține răspunsuri în chestia poporanismului. De atunci s'a scris mult asupra poporanismului în literatură; iar acum prin ancheta „Luceafărului” cred că se va face și oarecare lumină. I. C.

²⁾ Poporanism în politică da, ar putea să se facă. De pildă un grup oarecare de oameni de bine se gândesc să dea o luptă și pentru câștigarea unor anumite reforme economice sociale în folosul țărâ-nimei. Aceștia de bună seamă vor face o politică poporanistă, dar care și ea la rând va face parte din politica generală națională.

manțe de mai târziu“ și până la descrierile cele mai realiste ale sufletelor cari poartă nesuferitele căciuli și cojoace.

Deci o minte senină, o minte cumpănită, nu poate dori decât înmulțirea talentelor din toate categoriile de scriitori, cari laolaltă în marea lor operă să ne închege adevăratul suflet, adevărata viață a neamului românesc, pe care neam nu cred să-și închipuiască cineva că-l formează numai cei din elită...

Iar în afară de aceste considerațiuni, dacă ne dăm seamă și de faptul că orice limbă literară își are isvorul de alimentare numai în graiul masselor populare și nu în celce se șoptește în preajma saloanelor, apoi până la o definitivă fixare a unui idiom al limbei literare românești, credem că tocmai e nevoie chiar și de literatură scrisă în dialectul curat și ales al diferitelor provincii românești. E drept că prin operele de seamă ale câtorva scriitori s'au fixat o bună parte din elementele de valoare ale limbei românești, dar până la fixarea unui idiom în cercul căruia să se învântească toți scriitorii, mai avem de lucru. Iată dar atâtea motive cari ne chiamă la o frățească și spornică lucrare în câmpul literilor românești; iar nu la o sfadă pornită ca din senin.

Un sfat de seamă și de un mare folos pe care îndrumătorii critici ar trebui să-l amin-

tească mereu scriitorilor, pe cât mi se pare ar fi acesta: Să nu scrie nimeni decât ceea ce în adevăr simte, decât ceea ce în adevăr trăiește în sufletul său; și aceasta s'o facă nu la comandă, ci numai atunci când lumea aceea vie n'o mai poate stăpâni în suflet și sbucnește la lumină în forma cuvântului scris...!

Acesta fiind felul meu de-a vedea și judeca în chestia literară ce se frământă, mi-am spus cuvântul nu atât cu nădejdea de a-l impune și altora, căci așa pretenții nu poate avea un modest fecior de sătean, ci mai mult că-mi stătea pe suflet de mult, de când un alt Domn, acum subțire — dar care știe bine că nu-i vreme multă la mijloc de când a făcut coborișul din acești țărani acum urâți și nesuferiți — prin revista sa nouă, tăgăduia păturii țărănești orice manifestare sufletească vrednică de luat în seamă.

Iar dacă adevărul în această chestie stă altfel de cum îl văd eu și poate mulți iubitori ai poporului, cei în măsură să ne lumineze, să nu întârzie de a-și spune cuvântul D-lor și în cele din urmă nu vom avea decât să le mulțumim.

Cu acest gând, al îndemnului spre cuvântul luminei și adevărului am scris aceste rânduri și cred că nu voi fi înțeles altfel.

(Va urmă).

Ioan Ciocârlan.

Notițe cu creionul.

† Adelina Tăslăuanu n. Olteanu.

Blaj, 23 Ianuarie n.

Știam că e suferindă, dar vestea morții totuș m'a surprins. E o mare depărtare dela suferință până la des-nădejde și o imensă distanță dela viață la moarte!

Când am văzut-o pentru cea dintâia oară, mi se părea că întâlnesc un prieten din copilărie, cu care intri în vorbă așa de ușor. Eră par'că o legătură sufletească mai veche între noi, o legătură ce s'a infiripat pe neobservate din scrisul nostru, cum a răsărit Anadyomene din spuma mării...

Și am rămas incântat de graiul curgător al acestei Românce cu înfățișare de descendentă a malurilor Rinului, de inteligența ei ageră, de întinsa ei cultură literară.

Îmi ziceam atunci: iată o femeie, cu care poți să discuți literatură, iată că și între femei găsești tovarăși

de înalte idei și aspirații. Și în gândul meu număram toate cunoștințele, cu cari aș fi putut să o compar — și aveam prea multe degete la o mână, ca să le înșir...

În focul discuției avea destulă vreme să-și arunce privirea asupra copilei mele celei mai mari — să surprindă și să remarce, cu agerimea ochiului de pedagog, zimbete fugare, mici cochetării de copil și să câștige prietenia ei într-o vreme așa de scurtă, cum nu se prea obișnuiește la copiii, cari sunt din fire sfioși și neincrezători.

Și multă vreme după aceea, copila, amintindu-și de făgăduința dată la despărțire, mă întrebă: când mai vine doamna, care i-a adus păpușa aceea frumoasă, care-și deschide ochii, când se deșteaptă.

*

Mi-a rămas întipărită în minte privirea caldă, cu care se uită la copila mea, gingășia de o candidă maternitate, cu care știa s'o desmierde și să-i câștige prietinia.

Cetitorul, răsfoind prin cele patru volume din „Biblioteca copiilor și a tinerimii” redactate de A. O. Maior, își va putea da seama de vasta inteligență a autoarei, de inima nobilă, care palpită așa de aprins, în dragostea pentru cele mai scumpe odrasle, de cari se leagă viitorul neamului nostru: copiii.

E un început acesta, căci prea puțin s'a lucrat la noi în această direcție, și tocmai din acest motiv recunoștința noastră ar trebui să fie îndoită.

La alte neamuri bibliotecile copiilor și ale tinerimii numără mii și mii de volume; noi suntem numai la începutul acestei mișcări literare atât de indispensabilă pentru creșterea și formarea unor generații plăpânde, de cari se leagă cele mai frumoase nădejdi ale anilor noștri, cari se pleacă de acum spre bătrânețe...

S'au luat inițiative, s'au făcut promisiuni și prospecte, în această direcție, dar nu s'a realizat încă nimic din aceste vorbe frumoase. Un singur autor a scos câteva volume, de o neprețuită valoare, — și autorul acesta se coboară azi în groapă!

*

Când am întâlnit-o pentru cea din urmă oară, mi-a întins mâna din fereasta acceleratului, apăsându-și batista la gură.

Plecă sdruncinată în Germania, pentru a-și restabili sănătatea sdruncinată.

— Cu bine... și la revedere!

Și iată revederea nu mai e cu puțință în lumea aceasta.

S'a dus una din puținele noastre femei, care aveau un condei așa de dulce și știa să scrie ca nimeni altul pe înțelesul copiilor; s'a dus una din puținele noastre femei cu înaltă cultură literară, care putea să ne fie tovarășă de muncă, în acest ogor întelenit, cu care se îndeletnicesc așa de puțini de ai noștri.

La masa mea de scris, imi vârs în tăcere lacrima de pietate, pentru un tovarăș, a cărui pierdere se resimte, în șirurile noastre așa de slab închegate.

*

Anunțul funebru, pe care îl primesc, când încep să scriu aceste notițe, ajunge în mâna copilei mele.

Ea face ochi mari, imi intrerupe scrisul, întrebându-mă:

— Tată, cine a murit?

Nu știu cum să-i răspund.

Îi amintesc de o doamnă, care a fost la noi, o doamnă, care știa să povestească așa de frumos, și cu care s'a împrietenit așa de repede.

Urmăresc cu privirea eforturile de amintire ale copilei. Se gândește, își mușcă buzele, pe urmă ochii i se măresc de o caldă rază a amintirii:

— Tată, a murit doamna care mi-a adus păpușa aceea frumoasă, care-și deschide ochii, când se deșteaptă?

Eu mă gândesc la poveștile frumoase, din cari i-am citit atâtea până acum, și îi răspund scurt, pentru a scăpa de alte întrebări:

— Da, a murit!

Anonymus.

Cronică.

Coperta acestui număr e desenată de d-l Nicolae Popp din Tohanul-vechiu, un absolvent tânăr al școlii de arte decorative din Budapesta. D-sa lucează acasă în Tohan și nădăjduim că ne va surprinde cu lucrări de valoare, pe cari le vom înfățișa cetitorilor noștri. Coperta reprezintă povestea „A fost odată ca niciodată” și credem că facem un bun serviciu artei noastre decorative publicându-o.

*

Creangă și poporul. Reproducem din revista „Cum-păna” (Nr. 6/910) un fragment din frumosul articol „În amintirea lui Ion Creangă” scris de d-l Mihail Sadoveanu. Acest fragment merită să fie reținut ca o dovadă cum apreciază poporul pe un povestitor ieșit din mijlocul lui.

„Într'un rând umblam pe drumul Pipirigului, și eră spre seară, o seară blândă de vară. M'am întâlnit c'o tabără de care. Coboră încet drumul spre târguri, cu scânduri. Am intrat în vorbă cu unul din cărauși, un român oacheș și sprinten. Am aflat că după poreclă îi zice Creangă, — și îndată mi s'au deșteptat o mie de întrebări în suflet. L-am luat însă cu încetul.

— Ascultă, zic, om bun, dumneata trebuie să fii rudă măcar de departe cu unul Ion Creangă, care a trăit în târgul Iașilor...

— Ion Creangă? Se poate.

— Apoi după mamă se trăgea din Pipirig; pe bunicul lui l-a chemat David Creangă...

— Aha... A fi fiind uncheșu David. — L-am apucat eu...

— S'acel Ion Creangă a trăit în Iași...

— N'o fi vorba de Zacheu?... Pe-acesta l-am cunoscut: negustor în Iași, om la locul lui...

— Nu... nu-i Zacheu. Dar dacă-l cunoști pe Zacheu, trebuie să-l cunoști și pe cellalt, care i-i frate...

Omul pare a stă puțin pe gânduri.

— N'a fi cel care a fost popă și s'a răspopit...

— Acela... zic eu. A fost om mare, scriitor.

Omul mă privește pieziș, fără prietinie.

— Dacă-i acela, zice el cu îndoială, apoi îl știm noi, am aflat noi de urmările lui. Nu știu ce zici dumneata c'a fost, dar neamului nostru se chiamă că i-a făcut mare rușine: și-a lăpădat potcapul, ș'a făcut și alte ticăloșii”.

*

Asociația din Arad. În numărul de anul nou al „Tribunei” d-l deputat Vasile Goldiș desfășură programul Asociației arădane, care are de gând să înceapă o activitate uriașă. În acest articol-program d-l Goldiș răspunde și la chestiunea contopirii acestei Asociații cu Asociația culturală a tuturor Românilor din Ungaria, care își are sediul aici în Sibiu. D-l Goldiș argumentează: „O contopire cu Asociațiunea din Sibiu, despre care s'a vorbit adeseori pe la noi și aiurea, ar fi o dezertare a Românilor arădani dela datoria lor românească și, fără îndoială, ar slăbi posibilitatea unei lucrări culturale mai intensive în provincia Aradului. Dacă Românii din Arad și din provincia Aradului nu vor fi destoinici de a-și apăra și desvoltă individualitatea lor proprie, condusă de dânsii, cu atât mai puțin vor face-o aceasta sub steagul Asociațiunii din Sibiu, condusă din depărtare. Asociațiunea din Arad și cea din Sibiu nu se slăbesc ci se sprijinesc, se întăresc imprumutat”. — Orice străduință de a apăra o fortăreață a culturii românești e vrednică de laudă, chiar și atunci când această străduință se întemeiază pe un patriotism local. Și arădanii bine fac că-și apără Asociația lor cu atâta entuziasm, care poate cu timpul se va preface într-o adevărată fortăreață culturală, fiindcă până acum a dormit un somn de moarte. Ne mirăm însă cum nu înțeleg oamenii noștri de frunte că interesele superioare ale solidarității noastre culturale cer o organizare și muncă unitară. Asociația arădană ar putea fi o fortăreață tot așa de puternică în „provincia Aradului”, dacă s'ar preface într'un despărțământ al Asociației tuturor Românilor. Nu ar pierde absolut nimic din libertatea de acțiune și nici din entuziasm. Toate problemele pe cari le înșiră d-l Goldiș în articolul său se pot realiza și în cadrele unui despărțământ, chiar și clădirea unei case naționale în Arad. De ce ar însemna deci eventuala contopire „o dezertare a Românilor arădani dela datoria lor românească”? Noi credem că mai curând se poate numi separatismul o „dezertare”; o dezertare dela organizarea unitară. Prin prefacerea Asociației arădane într'un despărțământ al Asociației culturale a Românilor din Ungaria (nu din Sibiu) ea ar profita. Ar beneficia de toate publicațiunile și de toate ajutoarele pe cari le imparte an de an aceasta din urmă. Averea ce-o are s'ar destina pentru clădirea unei case naționale în Arad. Noi credem că prin această soluție ambele Asociații ar câștiga. N'ar pierde nici ambițiile, nici dragostea de muncă!...

Reviste săptămânale. „Sămănătorul” s'a reorganizat cu colaboratorii: I. Adam, N. N. Beldiceanu, I. Borcia, I. Boteni, C. Carp, D. N. Ciotori, Al. Doinaru, N. Dunăreanu, G. Gane, A. Herz, G. Lazăr, G. M. Murgoci, G. Murnu, D. Nanu, C. Osiceanu, P. Papahagi, St. Pop, A. Popovici-Bănățeanu, Em. Protopescu, I. Răducanu, L. Russu, C. Sandu-Aldea, I. Scurtu, C. Teodorescu, Caton Theodorian, G. Tutoveanu ș. a. Voiește să producă, nu să critice, să lupte. Anii de „zbuicium și polemice” s'au încheiat. Totuș combate pe — Ibsen cu o notiță foarte naivă și foarte-foarte regretabilă: „Un istoric literar ar putea găsi în operele postume

ale lui Ibsen tipărite acum chipul cum lucră marele dramaturg și deosebitele schimbări prin cari treceau scrierile lui până la formarea lor definitivă. Publicarea acestor manuscrise nu face nici un serviciu lui Ibsen (Ce-o să-i facă mortului? G. B.-D.); se știe că el nu cetea la nimeni nimic (?! G. B.-D.) până când drama lui nu eră definitiv terminată. Hărțile acestea pe cari el le ținea închise, ar fi trebuit să rămână pentru totdeauna netipărite” (!).

Altfel, avem speranțe! —

„Falanga literară și artistică” o vor conduce Cincinat Pavelescu, E. Lovinescu, I. Minulescu, Corneliu Moldovanu, Z. Bărsan și Em. Gârleanu. „Falanga” va monopoliza „judecata dreaptă și curată”. Deci aceeaș evoluție de program ca și la „Sămănătorul”: Armonie imbucurătoare! Em. Gârleanu tipărește O convorbire de cafea, ironică de sigur, M. Dragomirescu alcătuiește un „mozaic critic” care arată că titlul revistei exprimă tendințele d-sale falangiste. „Revista celor două lumi” vorbește despre un roman care va apărea, deși a apărut, chiar cu reclama obișnuită la d'Annunzio și exagerează enorm cazul palatului Farnese, pe care nu-l cunoaște. Poeziile ar fi avut un loc mai potrivit la „mozaicul critic”. Deci să așteptăm și aici.

„Cumpăna” scrisă de M. Sadoveanu, D. Anghel, Șt. O. Iosif și Il. Chendi este cea mai serioasă dintre revistele săptămânale. Il. Chendi nu scrie niciodată de prisos; Sadoveanu zugrăvește nordul Moldovei în care trăiește. A. Mirea publică traduceri din Lafontaine, un autor greu de tradus: ar fi o fericire să-l dea întreg în românește. „Cumpăna” ține la concesiune de stil, o calitate mai rară pe la noi. Din când în când asprimi inutile.

Iată cum s'au grupat în 1910 cei vreo 20 de scriitori cunoscuți și alți 15—16 aspiranți.

Bucureștii sunt un vulcan literar, care va svârli și multă... cenușe, deadreptul cenușe, pradă vântului.
G. B.-D.

Bibliografie.

I. Dragomirescu-Dragion, *Flacări din satul nostru*, poezii țărănești din 1907. Cu un articol de d-l G. Ranetti. Craiova, 1909. Prețul: 1 Leu.

Dr. jur. M. L. Schlesinger, *Langenscheidts Sachwörterbücher: Land und Leute in Russland*. Berlin — Schönberg. Se poate comanda dela orice librărie.

Nefiind în stare a răspunde în scris tuturor prietenilor și cunoscuților, cari au binevoit a-mi adresa cuvinte de mângâiere pentru a-mi alina marea durere ce m'a încercat... îi rog să primească pe această cale mulțumirile mele cele mai sincere.

Sibiu, 12/25 Ianuarie 1910.

Oct. C. Tăslăuanu.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.